

ÎNVĂȚAREA ȘI EDUCAȚIA ADULȚILOR ÎN REPUBLICA MOLDOVA: cadrul legal, financiar și de guvernanță

Studiu elaborat de AXA Management Consulting la comanda
DVV International în Republica Moldova

ECHIPA DE CERCETARE

Dr. Oleg BURSUC	analiza datelor, elaborarea raportului
Aliona ȚURCAN	analiza datelor, elaborarea raportului
Mihaela ROȘCOV	colectarea datelor
Vitalie POPA	managementul proiectului

MENȚIUNI

Echipa de cercetare exprimă sincere mulțumiri tuturor celor care au oferit informație relevantă cu referire la proiect: reprezentanților Ministerului Educației, Culturii și Cercetării, ale autorităților publice locale și centrale, ale instituțiilor de învățământ superior și altor instituții educaționale, ale organizațiilor neguvernamentale și prestatori ale serviciilor de învățare și educație a adulților, precum și celor care au contribuit cu sugestii la realizarea variantei finale a prezentului studiu.

CUPRINS

SUMAR EXECUTIV	5
METODOLOGIA STUDIULUI.....	7
INTRODUCERE.....	9
CONSTATĂRI, CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI CU REFERIRE LA FIECARE DIN ÎNTREBĂRILE STUDIULUI.....	11
1.1.A Constatări referitoare la mecanismele legislative, financiare, de politici și gubernanță care susțin IEA	11
1.1.1. Mecanisme legislative și normativ-financiare ce reglementează procesele de IEA în Republica Moldova	11
1.1.2. Documente de politici ce vizează dezvoltarea IEA în Republica Moldova	21
1.1.3. Mecanisme de gubernanță	23
1.1.B. Constatări referitoare la mecanismele legislative, financiare, de politici și gubernanță care susțin IEA deduse din interviurile realizate în cadrul studiului	26
1.2. Concluzii deduse din constatările referitoare la mecanismele legislative, financiare, de politici și gubernanță care susțin IEA	31
1.3. Recomandări referitoare la mecanismele legislative, financiare, de politici și gubernanță care susțin IEA	33
2.1. Constatări referitoare la susținerea de către legislație și reglementările din Republica Moldova a autorităților locale în extinderea gamei de programe educaționale pentru adulți și în sporirea accesibilității populației la astfel de servicii.....	36
2.2. Concluzii cu referire la susținerea de către legislație și reglementările din Republica Moldova a autorităților locale în extinderea gamei de programe educaționale pentru adulți și în sporirea accesibilității populației la astfel de servicii.....	40
2.3. Recomandări pentru eficientizarea proceselor de susținere din partea legislației și reglementărilor din Republica Moldova a autorităților locale în IEA.....	41
3.1. Constatări referitoare la instituțiile publice, private, non-profit în domeniul IEA și la măsura în care este asigurată durabilitatea acestor instituții	42
3.1.A Constatări referitoare la instituțiile publice, private, non-profit în domeniul IEA și la măsura în care este asigurată durabilitatea acestor instituții deduse din studiul documentației.....	42
3.1.B Constatări referitoare la instituțiile publice, private, non-profit în domeniul IEA și la măsura în care este asigurată durabilitatea acestor instituții deduse din interviurile realizate în cadrul studiului.....	50

3.2. Concluzii referitoare la instituțiile publice, private, non-profit în domeniul IEA din Moldova și măsura în care este asigurată durabilitatea oferirii educației adulților din aceste sectoare	51
3.3. Recomandări referitoare la instituțiile publice, private, non-profit în domeniul IEA din Moldova și măsura în care este asigurată durabilitatea oferirii educației adulților din aceste sectoare	53
4.1. Constatări referitoare la prevederile din legislație, care pot fi utilizate pentru dezvoltarea structurilor de IEA la nivel local, la barierele în acest sens și la soluțiile pentru a dezvolta IEA la nivel local	55
4.2. Concluzii referitoare la prevederile din legislație, care pot fi utilizate pentru dezvoltarea structurilor de IEA la nivel local, la barierele în acest sens și la soluțiile pentru a dezvolta IEA la nivel local	60
4.3. Recomandări referitoare la prevederile din legislație, care pot fi utilizate pentru dezvoltarea structurilor de IEA la nivel local, la barierele în acest sens și la soluțiile pentru a dezvolta IEA la nivel local	61
5.1. Constatări referitoare la instrumentele de planificare care pot fi utilizate de autoritățile locale și de către partenerii acestora pentru a dezvolta IEA.....	63
5.2. Concluzii referitoare la instrumentele de planificare care pot fi utilizate de autoritățile locale și de către partenerii acestora pentru a dezvolta IEA.....	65
5.3. Recomandări referitoare la instrumentele de planificare care pot fi utilizate de autoritățile locale și de către partenerii acestora pentru a dezvolta IEA.....	66
CONCLUZII GENERALE	68
RECOMANDĂRI GENERALE	69
BIBLIOGRAFIE	70

ABREVIERI UTILIZATE

ANOFM	Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă
APL	Administrația Publică Locală
APC	Administrația Publică Centrală
AO	Asociație Obștească
ASEM	Academia de Studii Economice din Moldova
BNS	Biroul Național de Statistică
CE	Codul Educației
CORM	Clasificatorul Ocupațiilor din Republica Moldova
CNSM	Confederația Națională a Sindicatelor din Moldova
CNPR	Confederația Națională a Patronatului din Moldova
HG	Hotărâre de Guvern
IEA (ALE)	Învățarea și Educația Adulților (Adult Learning and Education)
LLL	Învățare pe tot parcursul vieții (Lifelong Learning)
MADRM	Ministerul Agriculturii, Dezvoltării Regionale și Mediului
MECC	Ministerul Educației, Culturii și Cercetării
MF	Ministerul Finanțelor
MJ	Ministerul Justiției
ONC	Organizație necomercială
OSC	Organizație a societății civile
MSMPS	Ministerul Sănătății, Muncii și Protecției Sociale
UNESCO	Organizația Națiunilor Unite pentru Educație, Știință și Cultură
UASM	Universitatea Agrară de Stat din Moldova
UPSC	Universitatea Pedagogică de Stat "Ion Creangă" din Chișinău
USARB	Universitatea de Stat "Alecă Russo" din Bălți
USC	Universitatea de Stat "Bogdan Petriceicu Hajdeu" din Cahul
USM	Universitatea de Stat din Moldova
USMF	Universitatea de Stat de Medicină și Farmacologie
UST	Universitatea de Stat din Tiraspol
UTM	Universitatea Tehnică din Moldova

SUMAR EXECUTIV

Progresele actuale în domeniile sociocultural și tehnico-științific au dus în prim plan conceptul de "Învățare pe tot parcursul vieții," a cărei componentă este și învățarea și educația adulților (IEA). În spațiul european, IEA este considerată un motor al dezvoltării societății bazate pe cunoaștere și inovare, motiv pentru care i se acordă o atenție sporită din partea factorilor de decizie, făcând obiectul multor documente strategice, politici, acte normative etc. Cetățenii bine instruiți reprezintă premisa de bază a unei dezvoltări durabile, o componentă importantă în dezvoltarea economică și democratică a societății.

În acest context reformativ și Republica Moldova a realizat deja succese în crearea unui cadru legislativ-normativ și în crearea condițiilor adecvate ca cetățenii republicii să poată beneficia de oportunități de IEA. Bineînțeles, deoarece domeniul IEA din republică este încă la începutul unei dinamici ascendente, există și variate arii ale acestui proces, care ar merita o îmbunătățire semnificativă. Prezentul studiu își propune ca scop obținerea datelor suplimentare în domeniul învățării și educației adulților (segmentul formal și cel non-formal) pentru a identifica acele oportunități, care ar conduce la eficientizarea proceselor de dezvoltare a strategiei IEA pentru perioada 2022-2024.

În cadrul studiului au fost realizate multiple constatări, care pot fi sintetizate în următoarele concluzii generale:

1. În Republica Moldova s-au înregistrat progrese semnificative în elaborarea și implementarea mecanismelor legislative, de politici și financiare care susțin învățarea și educația adulților. Însă, încă nu s-a ajuns la abordarea comprehensivă a tuturor formelor de educație a adulților: formală, non-formală, informală. Educația adulților nu trebuie să se limiteze la formarea abilităților de încadrare în câmpul muncii. Fiecare cetățean ar trebui să-și poată satisface nevoile de dezvoltare economică, socială și personală;
2. Legislația și reglementările actuale ale Republicii Moldova susțin autoritățile locale în extinderea gamei de programe de educație formală a populației. Însă autoritățile locale au relativ puține oportunități legislative și normative de a susține în egală măsură și extinderea gamei de programe de educație non-formală;
3. În Republica Moldova există deja o rețea impresionantă de entități publice, private, non-profit care oferă programe de formare a adulților. Însă majoritatea acestor entități sunt orientate spre livrarea programelor de educație formală, cu o anumită alocare de resurse și cu o anumită asigurare a durabilității din partea autorităților (inclusiv pentru acreditarea instituțiilor și a programelor livrate), în timp ce entitățile ce dezvoltă și livrează programe de educație non-formală sunt dezavantajate din punct de vedere al accesului la resurse din partea autorităților;
4. Teoretic există oportunități pentru dezvoltarea structurilor de IEA la nivel local (preponderent pentru educația formală). Însă, acest deziderat este destul de greu de realizat de prestatorii de educație non-formală din cauza anumitor restricții stipulate în acte legislative;

5. Deși procesele de planificare sunt declarate deschise la nivel de comunitate, se realizează cu implicarea cetățenilor și în baza studiilor necesităților cetățenilor, totuși, în ele se își găsesc o reflecție modestă activitățile de educație non-formală a adulților, deoarece încă avem o cultură relativ modestă de abordare a educației pe tot parcursul vieții ca un bun comunitar și ca o condiție pentru îmbunătățirea progresivă a vieții socio-culturale și economice din comunitate;
6. Se simte lipsa unei structuri naționale ce ar facilita procesele de sinergie a eforturilor depuse de prestatorii de educație non-formală în modernizarea progresivă a educației non-formale în Republica Moldova, ar acorda asistență informațională/formativă prestatorilor de educație non-formală în dezvoltarea și livrarea activităților la nivel local, ar contribui la solidarizarea prestatorilor de educație non-formală pentru a realiza activități de advocacy pentru asigurarea respectării drepturilor legitime ale cetățenilor la educație non-formală de calitate, ar facilita procesele de diseminare a succeselor și a bunelor practici de educație non-formală pe plan național și internațional.

De asemenea, au fost generate următoarele recomandări generale pentru îmbunătățirea domeniului de IEA:

1. Modernizarea mecanismelor legislative, de politici, financiare și de guvernanță în domeniul educației adulților pe componentele formală și non-formală;
2. Perfecționarea legislației și reglementărilor actuale în vederea susținerii entităților ce dezvoltă și livrează programe de educație non-formală (inclusiv la asigurarea durabilității acestora);
3. Perfecționarea legislației și reglementărilor actuale în vederea susținerii și stimulării autorităților locale de a extinde gama de programe de educație non-formală la nivel de comunitate pentru a spori accesibilitatea populației la astfel de servicii;
4. Perfecționarea legislației și reglementărilor actuale în vederea facilitării proceselor de dezvoltare a structurilor de educație non-formală la nivel local;
5. Sensibilizarea factorilor de decizie la nivel local asupra importanței de a include în planurile de activitate și în bugetele locale activități de educație non-formală (în special pentru categoriile dezavantajate ale populației), implicarea mai activă a prestatorilor de educație non-formală în procesele de planificare la nivel comunitar și în educarea populației în spiritul valorilor educației pe tot parcursul vieții. Cetățenii bine instruiți reprezintă premisa de bază a unei dezvoltări durabile, o componentă importantă în dezvoltarea economică și democratică a societății.

METODOLOGIA STUDIULUI

Studiul prezentat în continuare a fost realizat în conformitate cu următoarea metodologie:

OBIECTIVUL STUDIULUI

Obiectivul major al prezentului studiu a fost de a obține date suplimentare în domeniul educației adulților (segmentul formal și cel non-formal) prin oferirea răspunsurilor la următoarele întrebări:

- Care sunt actualele mecanisme legislative, de politici, financiare și de guvernanță care susțin învățarea și educația formală și non-formală a adulților în Republica Moldova?
- În ce măsură legislația și reglementările actuale ale Republicii Moldova susțin autoritățile locale pentru a extinde gama de programe educaționale pentru adulți și pentru a spori accesibilitatea populației la astfel de servicii?
- Ce instituții publice, private, non-profit în domeniul IEA există în Moldova și în ce măsură este asigurată durabilitatea oferirii educației adulților din aceste sectoare?
- Ce prevederi din legislația Republicii Moldova / practici stabilite pot fi utilizate pentru dezvoltarea structurilor IEA la nivel local? Care sunt cele mai semnificative bariere în acest sens și ce se poate face pentru a le elimina?
- Ce instrumente de planificare (strategice și financiare) pot fi utilizate de către autoritățile locale și de către partenerii acestora pentru a dezvolta IEA?

PROCESUL DE REALIZARE A STUDIULUI

Pentru a realiza cu succes acest obiectiv, a fost aplicată următoarea abordare, structurată pe câteva etape:

1. ELABORAREA METODOLOGIEI STUDIULUI, A PLANULUI DE ACTIVITĂȚI ȘI ELABORAREA INSTRUMENTELOR DE COLECTARE A DATELOR CE URMAU A FI APLICATE. Astfel, în baza descrierii proiectului și a altor documente de proiect, în această etapă au fost elaborate:
  - Metodologia detaliată a studiului
  - Planul detaliat al activităților necesare pentru realizarea studiului
  - Lista persoanelor ce urmau a fi intervievate
  - Instrumente de colectare a datelor: ghiduri pentru interviuri.
2. COLECTAREA DATELOR. Pe baza metodologiei și a planului de activități, elaborat în etapa anterioară, au fost desfășurate următoarele activități de colectare a datelor:
  - *ANALIZA DOCUMENTELOR RELEVANTE*, precum:
    - Politici și strategii naționale relevante pentru domeniul cercetat;
    - Documente ce formează cadrul juridic al respectivului domeniu;
    - Mecanisme de finanțare și guvernare existente, relevante pentru domeniul IEA;

- Diverse rapoarte de studii relevante elaborate în ultimii ani de instituții publice, agenții internaționale de dezvoltare și ONG-uri care activează în domeniu;
  - Alte documente relevante.
- *INTERVIURI ÎN PROFUNZIME* realizate cu actorii din domeniu. Un număr total de 13 interviuri au fost realizate cu următorii reprezentanți ai grupurilor țintă relevante:
    - Reprezentanți ai Serviciului de învățare pe tot parcursul vieții al Ministerului Educației, Culturii și Cercetării;
    - Reprezentanți ai departamentelor și centrelor de dezvoltare profesională continuă a instituțiilor de învățământ superior din Republica Moldova;
    - Reprezentanți ai ONG-urilor active în domeniu;
    - Reprezentanți ai Centrelor de învățare și educație pentru adulți;
    - Experți și profesioniști în domeniu;
    - Reprezentanți ai administrației publice locale.
3. ANALIZA DATELOR ȘI ELABORAREA PROIECTULUI DE RAPORT. Toate datele colectate au fost analizate, iar prima versiune a raportului a fost elaborată și prezentată reprezentanților DVV International Moldova. Feedback-ul obținut a fost luat în considerare pentru versiunea finală a raportului.
4. ELABORAREA VERSIUNII FINALE A RAPORTULUI. Acesta a fost finalizat pe baza feedback-ului primit și este prezentat în continuare.

INTRODUCERE

Progresele actuale în domeniile sociocultural și tehnico-științific determină creșterea exponențială a cunoștințelor, modifică tehnologiile, intensifică procesul de industrializare, perfecționează mijloacele de informație, transformă realitățile sociale. În asemenea condiții, educația nu mai poate rămâne statică și fragmentară, ea se transformă tot mai hotărât într-un proces continuu. Anume aceste transformări au condus la apariția conceptului de "Învățare pe tot parcursul vieții," care include educația generală, formarea profesională, învățământul superior, precum și învățarea și educația adulților (IEA), care a devenit un deziderat stringent pe plan global.

În spațiul european, IEA este considerată un motor al dezvoltării societății bazate pe cunoaștere și inovare, motiv pentru care i se acordă o atenție sporită din partea factorilor de decizie, făcând obiectul multor documente strategice, politici, acte normative etc. Învățarea pe tot parcursul vieții a devenit o prioritate datorită importanței și impactului pe care îl are implementarea acestui concept asupra dezvoltării economice, a societății și a fiecărui individ. Cetățenii bine instruiți reprezintă premisa de bază a unei dezvoltări durabile, o componentă importantă în dezvoltarea economică și democratică a societății. Învățarea pe tot parcursul vieții se realizează în diferite contexte și vizează forme de educație formală, non-formală și informală:

- Educația formală este educația, care se realizează într-o instituție de învățământ, conform unui curriculum oficial aprobat de factorii de decizie din stat. La finalizarea cu succes a programului de educație formală, formabilul intră în posesia unui document oficial (diplomă, certificat etc.) care confirmă finalizarea unui program oficial de formare și care îi acordă anumite drepturi (stipulate în acte normative) de continuare a studiilor la alte etape formale sau de angajare în câmpul muncii.
- Educația non-formală constă din "*orice activități educaționale organizate și susținute care nu corespund exact a ceea ce numim educație formală. Aceasta poate fi realizată în cadrul sau în afara instituțiilor de educație și se adresează persoanelor de toate vârstele. Educația non-formală nu urmează un sistem ierarhizat și poate diferi ca durată, fără a implica în mod obligatoriu certificarea rezultatelor învățării*" (UNESCO, 1997).
- Educația informală se referă la procesul de învățare pe tot parcursul vieții, prin care fiecare individ își formează atitudini, valori, își dezvoltă aptitudini și dobândește cunoștințe prin intermediul influențelor educative și resurselor din mediul său și din experiența zilnică (familie, grup de egali, vecini, întâlniri, bibliotecă, mass-media, muncă, joacă etc).

În acest context reformator și Republica Moldova a realizat deja succese în crearea unui cadru legislativ-normativ și în crearea unor condiții ca cetățenii republicii să poată beneficia de oportunități de învățare pe tot parcursul vieții. Bineînțeles, deoarece domeniul de învățare pe tot parcursul vieții din țară este încă la începutul unei dinamici ascendente, există și variate arii ale acestui proces, care ar merita o îmbunătățire semnificativă. Prezentul studiu își

propune ca scop obținerea datelor suplimentare în domeniul învățării și educației adulților (segmentul formal și cel non-formal) pentru a identifica acele oportunități, care ar conduce la eficientizarea proceselor de dezvoltare a strategiei IEA pentru perioada 2022-2024. Astfel, prezentul studiu oferă răspunsuri la următoarele întrebări:

1. Care sunt actualele mecanisme legislative, de politici, financiare și de guvernanță care susțin învățarea și educația formală și non-formală a adulților în Republica Moldova?
2. În ce măsură legislația și reglementările actuale ale Republicii Moldova susțin autoritățile locale pentru a extinde gama de programe educaționale pentru adulți și pentru a spori accesibilitatea populației la astfel de servicii?
3. Ce instituții publice, private, non-profit în domeniul IEA există în Moldova și în ce măsură este asigurată durabilitatea oferirii educației adulților din aceste sectoare?
4. Ce prevederi din legislația Republicii Moldova / practici stabilite pot fi utilizate pentru dezvoltarea structurilor IEA la nivel local? Care sunt cele mai semnificative bariere în acest sens și ce se poate face pentru a le elimina?
5. Ce instrumente de planificare (strategice și financiare) pot fi utilizate de către autoritățile locale și de către partenerii acestora pentru a dezvolta IEA?

CONSTATĂRI, CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI CU REFERIRE LA FIECARE DIN ÎNTREBĂRILE STUDIULUI

În continuare sunt prezentate principalele constatări cu referire la fiecare din cele cinci întrebări. Constatările formulate pentru fiecare întrebare sunt urmate de concluzii și recomandări relevante.

ÎNTREBAREA 1

Care sunt actualele mecanisme legislative, de politici, financiare și de guvernare care susțin învățarea și educația formală și non-formală a adulților în Republica Moldova?

1.1.A CONSTATĂRI REFERITOARE LA MECANISMELE LEGISLATIVE, FINANCIARE, DE POLITICI ȘI GUVERNANȚĂ CARE SUSȚIN IEA

1.1.1. MECANISME LEGISLATIVE ȘI NORMATIV-FINANCIARE CE REGLEMENTEAZĂ PROCESELE DE IEA ÎN REPUBLICA MOLDOVA

Educația continuă a adulților în Republica Moldova este reglementată de următoarele acte legislative și normativ-financiare:

a. Constituția Republicii Moldova, adoptată la 29.07.1994¹

Conform Articolului 35 din Constituție, statul asigură dreptul la învățătură al fiecărui cetățean (implicit al fiecărui adult) prin diferite forme de instruire și perfecționare. „Statul asigură, în condițiile legii, dreptul de a alege limba de educare și instruire a persoanelor”.

b. Codul Educației al Republicii Moldova din 17.07.2014²

În Articolul 123 al CE se stipulează că *”Învățarea pe tot parcursul vieții include activitățile de învățare realizate de o persoană pe parcursul vieții, în scopul formării sau dezvoltării competențelor din perspectivă personală, civică, socială și profesională”*.

Articolul 124 CE menționează modalitățile de realizare a învățării pe tot parcursul vieții în contextul educației formale, non-formale și informale. Învățarea pe tot parcursul vieții în contextul educației formale se poate realiza în următoarele instituții sau organizații:

- instituții de învățământ general, profesional tehnic și superior;

---

¹ <http://parlament.md/CadrulLegal/Constitution/tabid/151/language/ro-RO/Default.aspx>

² https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=123537&lang=ro#

- instituții sau organizații publice și private care oferă servicii de educație și programe de formare profesională, autorizate provizoriu sau acreditate;
- întreprinderi sau organizații care oferă propriilor angajați programe de formare profesională, autorizate provizoriu sau acreditate.

Învățarea pe tot parcursul vieții în contextul educației non-formale se poate realiza în următoarele instituții sau organizații:

- instituțiile și organizațiile menționate anterior;
- instituții extrașcolare;
- centre de îngrijire și protecție a copilului;
- întreprinderi;
- instituții culturale;
- asociații profesionale, culturale, sindicale;
- organizații nonguvernamentale;
- alte organizații.

Învățarea pe tot parcursul vieții în contextul educației informale se realizează prin activități organizate în familie, la locul de muncă, în comunitate, în rețele sociale, prin activități de voluntariat, sportive, culturale etc. și poate conduce la formarea de competențe și calificări.

Conform Articolului 126, formarea continuă a adulților include:

- *„educația generală, prin care se asigură dezvoltarea generală a adulților sub aspect cultural, socioeconomic, tehnologic, ecologic;*
- *formarea profesională continuă, prin care se înțelege orice proces de instruire în cadrul căruia un salariat, având deja o calificare ori o profesie, își completează competențele profesionale prin aprofundarea cunoștințelor în domeniul specialității de bază sau prin deprinderea unor noi metode sau procedee aplicate în cadrul specialității respective.”*

De asemenea, articolul menționat stabilește formele de organizare a formării continue a adulților:

- cu frecvență;
- cu frecvență redusă;
- la distanță.

În Articolul 127 din CE este descrisă finanțarea formării continue a adulților, care se efectuează *„din mijloace achitate de persoane fizice și juridice, din mijloace ale asociațiilor profesionale și ale patronatelor, din sponsorizări, donații, taxe pentru studii, contribuții personale, fonduri externe (proiecte) și din alte surse legale.”*

c. Legea Nr. 105 din 14.06.2018 cu privire la promovarea ocupării forței de muncă și asigurarea de șomaj³

Legea prevede că una din măsurile active de protecție socială a persoanelor aflate în căutarea unui loc de muncă constă în formarea profesională a acestor persoane, iar angajatorii sunt obligați să contribuie la realizarea politicilor privind ocuparea forței de muncă prin crearea condițiilor pentru calificarea, recalificarea și perfecționarea profesională a salariaților

³ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=105474&lang=ro

(art.14).În Secțiunea a 2-a sunt stipulate măsurile active de ocupare a forței de muncă. Printre aceste măsuri este evidențiată pe prim plan ”Formarea profesională”. Conform Articolului 31 ”Formarea profesională se realizează prin:

- *cursuri de calificare, recalificare, perfecționare și specializare;*
- *instruirea la locul de muncă în cadrul unității;*
- *stagii profesionale;*
- *certificarea cunoștințelor și a competențelor dobândite în contexte de educație non-formală și informală”.*

d. Codul Muncii al Republicii Moldova din 28.03.2003⁴

Titlul VIII din Codul Muncii este dedicat formării profesionale. Art.212 definește conceptele de formare profesională, formare profesională continuă, formare tehnică.

În articolul 213 sunt stipulate drepturile și obligațiile angajatorului în domeniul formării profesionale: ”*Angajatorul este obligat să creeze condițiile necesare și să favorizeze formarea profesională și tehnică a salariaților care urmează instruirea în producție, se perfecționează sau studiază în instituții de învățământ, fără scoatere din activitate. În cadrul fiecărei unități persoană juridică, angajatorul, în comun cu reprezentanții salariaților, întocmește și aprobă anual planurile de formare profesională”*, iar în articolul 214 - drepturile și obligațiile salariaților în acest domeniu. Conform articolului indicat, *salariatul are dreptul la formare profesională, inclusiv la obținerea unei profesii sau specialități noi. Acest drept poate fi realizat prin încheierea, în formă scrisă, a unor contracte de formare profesională.*

e. Legea cu privire la funcția publică și statutul funcționarului public, Nr. 158 din 04.07.2008 cu modificările ulterioare⁵

Legea, în Secțiunea a 3-a Dezvoltarea profesională a funcționarului public stipulează procedurile specifice proceselor de dezvoltare profesională a funcționarului public.

Articolul 37. ”(1) *Funcționarul public are dreptul și obligația de a-și perfecționa, în mod continuu, abilitățile și pregătirea profesională.*

(2) *Fiecare autoritate publică va asigura organizarea unui proces sistematic și planificat de dezvoltare profesională continuă a funcționarului public, care include:*

- a) aprofundarea și actualizarea cunoștințelor, dezvoltarea abilităților;*
- b) modelarea atitudinilor necesare funcționarului public pentru exercitarea eficientă a atribuțiilor funcției.*

(3) *În procesul de dezvoltare profesională continuă a funcționarului public, autoritățile publice au obligația:*

- a) de a asigura posibilități egale fiecărui funcționar public la instruire atât în țară, cât și peste hotare;*
- b) de a asigura fiecărui funcționar public diverse forme de dezvoltare profesională continuă, cu o durată de cel puțin 40 de ore anual, iar fiecărui funcționar public debutant – un curs de inițiere cu o durată de cel puțin 80 de ore;*
- c) de a prevedea în bugetul anual propriu mijloace pentru finanțarea procesului de dezvoltare profesională continuă a funcționarilor publici, în mărime de cel puțin 2% din fondul de salarizare.”*

---

⁴ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=113032&lang=ro

⁵ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=120077&lang=ro#

f. Regulamentul cu privire la formarea continuă a adulților, adoptat prin Hotărârea Guvernului Republicii Moldova Nr. 193 din 24.03.2017⁶

Republica Moldova aliniază politicile sale la exigențele tot mai pretențioase ale modernizării relațiilor social-economice, tehnice, științifice existente pe plan global. Pentru a face față provocărilor modernității este necesar de asigurat un model performant al formării continue a cetățenilor. În scopul promovării politicii de stat în domeniul formării continue a adulților a fost elaborat și aprobat Regulamentul cu privire la organizarea formării continue a adulților. Regulamentul are menirea de a reglementa activitatea de formare continuă a adulților în cadrul sistemului educațional și în afara lui. *”Formarea continuă a adulților în contextul învățării pe tot parcursul vieții, se specifică în actul menționat, constituie totalitatea proceselor în dezvoltare ale învățării formale, non-formale și informale cu ajutorul cărora adulții își dezvoltă capacitățile, își îmbogățesc cunoștințele și își perfecționează calificarea profesională și tehnică sau le aplică în alt mod pentru utilitate personală și socială. Accesul la formarea profesională a adulților este garantat prin drepturi egale, fără discriminări pe criterii de vîrstă, sex, rasă, origine etnică, apartenență politică sau religioasă”.*

Formarea continuă a adulților are scopul de a contribui la îmbunătățirea calității vieții lor prin:

1. *„completarea educației de bază prin educație recurentă sau compensatorie;*
2. *organizarea ofertelor de învățare continuă cât mai aproape de beneficiarii serviciilor de educație, în propriile lor comunități și la locul de muncă, susținută de echipamente bazate pe tehnologiile informaționale și comunicații;*
3. *dezvoltarea culturii de investiții în formarea continuă a resurselor umane și facilitarea integrării sociale a indivizilor, în concordanță cu aspirațiile lor profesionale și cu necesitățile pieței muncii;*
4. *actualizarea cunoștințelor și perfecționarea pregătirii profesionale în ocupația de bază, precum și în ocupații înrudite;*
5. *recalificarea acestora ținând cont de restructurarea economică, de mobilitatea socială sau de modificările capacității de muncă;*
6. *crearea posibilităților de certificare a competențelor profesionale, funcționale, sociale dobândite în manieră formală, non-formală și/sau informală;*
7. *dezvoltarea metodelor și contextelor de predare și învățare necesare pentru a asigura continuitatea învățării pe tot parcursul vieții;*
8. *asigurarea protecției și reintegrării sociale a specialiștilor;*
9. *dezvoltarea oportunităților de consultare, mediere și orientare privind posibilitățile de învățare și dezvoltare continuă în țară și peste hotare;*
10. *însușirea unor cunoștințe avansate, metode și procedee moderne pentru realizarea sarcinilor de serviciu;*
11. *creșterea gradului de alfabetizare digitală, dezvoltarea competențelor digitale și a incluziunii digitale;*
12. *promovarea învățării pe tot parcursul vieții”.*

În capitolul II al Regulamentului sunt stabilite exigențele față de organizarea educației generale a adulților.

---

⁶ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=113312&lang=ro#

”Obiectivul principal al educației generale a adulților constă în sporirea nivelului de cultură generală și a activității social-civice a populației. Instituțiile de educație generală a adulților create de către organizațiile necomerciale se înregistrează în condițiile și modul stabilit de legislația în vigoare. Furnizorii de formare a adulților pot funcționa doar în calitate de persoane juridice. Furnizorii de educație care au ca activitate de bază formarea adulților sau prestează servicii publice sub formă de cursuri pentru dezvoltarea competențelor generale sau funcționale sunt obligați să respecte procedura de evaluare externă realizată de Agenția Națională de Asigurare a Calității în Educație și Cercetare în vederea autorizării provizorii sau acreditării.”

În capitolul III al Regulamentului sunt stabilite exigențele față de formarea profesională continuă a adulților.

”Sistemul de formare profesională continuă a adulților întrunește totalitatea reglementărilor, mecanismelor, proceselor, programelor și a furnizorilor de formare a adulților care asigură și realizează formarea și/sau dezvoltarea competențelor profesionale ale adulților care au o calificare inițială prin specializare, recalificare, policalificare, calificare suplimentară sau alt criteriu similar”. Furnizorii de formare profesională continuă a adulților trebuie să dețină autorizații provizorii sau să fie acreditați pentru livrarea activităților de formare profesională continuă a adulților, dacă vor să elibereze certificate recunoscute sau să obțină finanțare din bani publici. Programele de formare profesională continuă se elaborează de către furnizorii de formare a adulților și se coordonează cu ministerele de resort și cu MECC.

În capitolul IV al Regulamentului sunt stabilite condițiile în care se organizează formarea profesională continuă a adulților. Astfel, politicile și strategiile naționale de organizare a formării profesionale continue a adulților sunt elaborate de MECC, MSMPS și se prezintă spre aprobare Guvernului. *”Programele de formare profesională continuă a adulților sunt organizate în instituțiile educaționale de formare profesională continuă și în alte tipuri de instituții/organizații de stat ori private care sunt supuse autorizării/acreditării și sunt abilitate pentru această activitate în conformitate cu legislația în vigoare. Formarea profesională continuă a adulților se realizează prin programe de formare profesională acreditate”.*

Capitolul V al Regulamentului stabilește modalitățile de evaluare și certificare a formării continue a adulților. *”La finalizarea programelor de formare continuă a adulților, absolvenții susțin probe de absolvire, care reprezintă un set de probe teoretice și/sau practice specificate în programele de formare profesională continuă și primesc certificate sau diplome de calificare profesională, însoțite de câte o anexă, prin care se constată dobândirea competențelor specifice programului de formare profesională, cu respectarea criteriilor de asigurare a calității. Certificarea cunoștințelor și competențelor dobândite în cadrul formării profesionale continue a adulților, a învățării dobândite în contexte non-formal și informal poate fi efectuată de structuri abilitate în acest scop, potrivit actelor normative în vigoare, în baza unui regulament aprobat de Ministerul Educației, Culturii și Cercetării”.*

În Capitolul VI al Regulamentului sunt specificate următoarele surse de finanțare a formării continue a adulților:

- 1) mijloacele achitate de persoanele fizice și juridice prin taxe pentru studii, fonduri externe (proiecte);
- 2) mijloacele asociațiilor profesionale și ale patronatelor;

- 3) mijloacele oferite din sponsorizări și donații;
- 4) veniturile din alte activități legale.

În dispozițiile speciale ale Regulamentului, Articolul 70 se menționează că *"parteneriatul social în domeniul formării profesionale continue este asigurat de Comisia Națională pentru Consultări și Negocieri Colective și comitetele sectoriale pentru formare profesională"*.

Furnizorii de formare profesională continuă a adulților transmit rapoarte anuale de activitate MECC și pun la dispoziția Biroului Național de Statistică datele solicitate, referitoare la activitățile de formare profesională continuă a adulților. BNS și MECC includ în programele lor de activitate cercetarea statistică periodică a formării profesionale a adulților.

g. Metodologia de evaluare externă a calității în vederea autorizării de funcționare provizorie și acreditării programelor de studii și a instituțiilor de învățământ profesional tehnic, superior și de formare continuă adoptată prin Hotărârea de Guvern Nr. 616 din 18.05.2016 (cu modificările aprobate prin HG 1270 din 26.12.2018)⁷ elaborată și implementată de către Agenția Națională de Asigurare a Calității în Educație și Cercetare

Scopul Metodologiei *"rezidă în stabilirea, reglementarea și monitorizarea modului în care programele de studii și instituțiile de învățământ corespund nivelului de calitate definit de standardele educaționale naționale."* Actul normativ descrie obiectivele metodologiei, categoriile de persoane pentru care este aplicabilă metodologia, perioadele de evaluare externă a programelor de formare. În Metodologie se acordă o deosebită atenție descrierii principiilor, standardelor de acreditare, criteriilor și indicatorilor de performanță pentru asigurarea calității programelor de studii și a instituțiilor de învățământ. De asemenea, în Metodologie sunt expuse procedurile de inițiere a evaluării externe în vederea:

- autorizării de funcționare provizorie a programelor de studii și a instituțiilor de învățământ;
- acreditării programelor de studii și a instituțiilor de învățământ;
- autorizării de funcționare provizorie și acreditării programelor de studii și a instituțiilor de învățământ.

h. Regulamentul de calcul al taxelor la serviciile prestate în cadrul evaluării externe a calității programelor de studii și a instituțiilor de învățământ profesional tehnic, superior și de formare continuă adoptat prin Hotărârea de Guvern Nr. 616 din 18.05.2016

(cu modificările aprobate prin HG1270 din 26.12.18, MO526-528/29.12.18 art.1368; în vigoare 29.12.18), Anexa nr.2 (modificată prin HG1270 din 26.12.18, MO526-528/29.12.18 art.1368; în vigoare 29.12.18)⁸

Prezentul Regulament stabilește:

- structura și modul de determinare a taxelor la serviciile prestate în cadrul evaluării externe a calității în vederea autorizării de funcționare provizorie și acreditării programelor de studii și a instituțiilor de învățământ profesional tehnic, superior și de formare continuă de către Agenția Națională de Asigurare a Calității în Educație și

⁷ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=123976&lang=ro

⁸ https://www.legis.md/UserFiles/Image/RO/2018/mo526-528md/a_2_616.doc

Cercetare, conform Nomenclatorului lucrărilor și/sau serviciilor prestate contra plată de către Agenție;

- modul de aprobare, aplicare și ajustare a taxelor pentru serviciile prestate.

Pentru serviciile de *Evaluarea externă a calității în vederea acreditării programelor de studii* și *Evaluarea externă a calității în vederea acreditării instituției de învățământ* actualmente se percep 15500 lei și respectiv 75000 lei.

În dependență de anumite circumstanțe la taxele respective se adaugă anumiți coeficienți de complexitate, care sunt expuși în Regulament. De exemplu, în cazul în care instituția de formare este amplasată în afara municipiului Chișinău, se va aplica un coeficient de complexitate egal cu 1,33.

i. Regulamentul privind validarea educației non-formale și informale aprobat prin Ordinul MECC nr. 65 din 24.01.2019⁹

Regulamentul "*stabilește cadrul normativ privind funcționarea Sistemului National de validare a educației non-formale și informale, prin care se realizează procesul de identificare, documentare, evaluare și certificare a cunoștințelor și competențelor dobândite în contexte de educație non-formală și informală, în concordanță cu recomandările europene privind învățarea pe tot parcursul vieții*".

Persoana care intenționează să obțină un certificat de validare a rezultatelor învățării obținute prin educație non-formală sau informală trebuie să depună o solicitare la un Centru de validare a educației non-formale și informale.

Lista documentelor necesare pentru inițierea procedurii de evaluare, este publicată pe site-ul instituției/Centrului de validare. Pentru realizarea procesului de identificare a competențelor în raport cu conținutul standardului ocupațional/standardului de calificare candidatul este asistat de un consilier. Modalitățile și instrumentele de evaluare care duc la certificarea competențelor precum și criteriile de evaluare sunt selectate de Comisie. Proba practică se realizează în spații special amenajate cu echipamente conform cerințelor.

Prin Ordinul MECC Nr. 309 din 25.03.2021¹⁰ au fost extinse centrele de validare a educației non-formale și informale în cadrul instituțiilor de învățământ profesional tehnic. (Lista completă a Centrelor este la Capitolul 3)

Directorii instituțiilor nominalizate vor:

- stabili lista meseriilor/specialităților/calificărilor în baza programelor de formare inițială autorizate provizoriu/acreditate, pentru care instituția va presta servicii de validare a competențelor profesionale;
- crea Comisii de elaborare a programelor de evaluare a competențelor profesionale;
- crea Comisii de evaluare/certificare pe meserii/calificări/specialități;
- stabili responsabilii pentru funcționarea Centrului de validare.

---

⁹ https://mecc.gov.md/sites/default/files/regulament_privind_educatia_nonformala.pdf

¹⁰ https://mecc.gov.md/sites/default/files/cu_privirea_la_instituirea_centrelor_de_validare_0.pdf

Prin Ordinul MECC Nr. 310 din 25.03.2021¹¹ a fost stabilită perioada de pilotare a Regulamentului privind validarea educației non-formale și informale 01 aprilie 2021 – 30 aprilie 2022. Pilotarea Regulamentului se va desfășura în cadrul următoarelor instituții:

- Centrul de excelență în construcții din municipiul Chișinău;
- Centrul de excelență în servicii și prelucrarea alimentelor din municipiul Bălți;
- Colegiul "Alexei Mateevici" din municipiul Chișinău;
- Colegiul de ecologie din municipiul Chișinău.

Instituțiile care vor realiza pilotarea Regulamentului vor stabili relații de colaborare cu ANOFM și agenții economici în vederea identificării beneficiarilor serviciilor de validare; vor desfășura campanii de informare a populației despre beneficiile și oportunitățile certificării competențelor profesionale dobândite în contexte non-formale și informale. Serviciul învățare pe tot parcursul vieții din cadrul MECC va monitoriza procesele de pilotare a Regulamentului și la finalul etapei de pilotare va prezenta un Raport privind rezultatele pilotării.

j. Metodologia de elaborare a programelor de formare profesională continuă și curriculumului în cadrul învățării pe tot parcursul vieții aprobată prin Ordinul MECC Nr. 70 din 25.01.2019¹²

Metodologia reglementează procedurile aferente realizării politicilor unice în învățământul general, profesional-tehnic și superior, precum și formarea profesională continuă a adulților, în contextul învățării pe tot parcursul vieții. Metodologia stabilește structura, procedura de elaborare a programelor de formare profesională continuă și curriculum-ului în contextul învățării pe tot parcursul vieții proiectare bazată pe cele mai noi realizări ale științelor educației, necesităților socio-economice, pe cooperarea și parteneriatul cu diverși actori sociali și economici.

k. Legea cu privire la biblioteci, Legea Nr. 160 din 20.07.2017¹³

Bibliotecă publică se află în subordinea unei autorități a administrației publice centrale sau locale ori altei autorități sau instituții publice.

În Articolul 5 al Legii este menționat că bibliotecile:

- "b) oferă acces la informație, la tehnologii informaționale și la alte resurse;*
- c) valorifică patrimoniul cultural și sprijină pluralitatea culturilor;*
- d) promovează alfabetizarea și cultura informației, lectura și educația non-formală;*
- e) oferă un forum pentru dezbateri și comunicare privind activitățile civice;*
- f) prestează servicii conform necesităților membrilor comunității, în corespundere cu propriul regulament de organizare și funcționare;*
- g) oferă acces egal și nediscriminatoriu la serviciile de bibliotecă tuturor membrilor comunității, indiferent de gen, vârstă, apartenență etnică, dizabilitate;*
- h) contribuie, prin mijloace specifice, la procesul de instruire, formare și cercetare".*

---

¹¹

https://mecc.gov.md/sites/default/files/cu_privire_la_stbilirea_unui_noi_perioade_de_pilotare_a_regulamentului_de_validare.pdf

¹² <https://mecc.gov.md/sites/default/files/uspee.pdf>

¹³ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=120694&lang=ro

Articolul 27 prevede că:

”(1) formarea profesională continuă a personalului de specialitate din biblioteci se asigură în cadrul centrelor de formare profesională din contul alocațiilor bugetare, precum și din veniturile colectate.

(2) Formarea profesională continuă a personalului de specialitate din biblioteci se asigură și prin educația non-formală și informală.

(3) Autoritatea, instituția publică și conducerea bibliotecii publice asigură formarea profesională continuă a personalului de specialitate, alocând anual în acest scop mijloace financiare la cotele prevăzute de Codul muncii al Republicii Moldova.”

Instrumentul finanțării directe a OSC de către stat este o recunoaștere a importanței implicării OSC-ilor în dezvoltarea unei societăți, unde gradul de dezvoltare și implicare a societății civile reprezintă indicatorul principal de democrație și implicare civică. Din aceste considerente, cadrul legal de funcționare, finanțare directă și susținere prin alte mijloace a eforturilor societății civile de a fi omniprezentă în viața publică constituie elementul și pilonul central al relației egale și echitabile dintre stat și societatea civilă.

Conform legislației cu privire la finanțarea guvernamentală a activităților/programeelor implementate de OSC, aceasta poate fi divizată în 2 categorii:

Finanțarea directă – alocarea directă a sprijinului financiar unei OSC din bugetul public central sau local, acesta fiind înregistrat ca o cheltuială bugetară în anul financiar respectiv¹⁴. Mijloacele financiare prevăzute sunt redirecționate prin diverse instituții guvernamentale (ministere sau fonduri) sau din alte surse publice (bugetele autorităților locale). Conform analizei Legii bugetului de stat pentru 2021, nu sunt prevăzute expres resurse pentru susținerea OSC, însă unele din ele sunt incluse în linia generală a cheltuielilor pe domeniu;

Finanțarea indirectă – nu include un transfer direct al banilor sau proprietății, doar reprezintă un beneficiu acordat OSC care le permite să folosească bunurile respective pentru a-și îndeplini obiectivele statutare. Un astfel de sprijin nu apare în bugetul public ca o cheltuială directă. Acest tip de sprijin include și facilitățile fiscale.

Finanțarea directă se realizează pentru finanțarea serviciilor din sfera de competență a sectorului public și pentru finanțarea programelor/proiectelor/activităților OSC care se încadrează în prioritățile anunțate de instituțiile APC și APL.

Finanțările directe se realizează prin câteva forme de finanțare, prevăzute în Legea bugetului de stat: alocații de stat/ subvenții, contractare pentru prestarea serviciilor și granturi pentru proiecte.

Alocațiile de stat/Subvențiile reprezintă finanțări acordate OSC sub forma unor transferuri din bugetul de stat pentru susținerea anumitor categorii ale populației, conform prevederilor legislației în vigoare. În legea bugetului de stat pentru 2021 beneficiarii finanțării directe

---

¹⁴ A se vedea art.5 alin.4 din Legea 86/2020 cu privire la organizațiile necomerciale - *Statul acordă organizațiilor necomerciale sprijin financiar și material pentru dezvoltarea organizațională a acestora și implementarea proiectelor conform priorităților stabilite pentru fiecare domeniu de dezvoltare. Resurse alocate în acest scop sunt prevăzute în bugetul de stat și în bugetele unităților administrativ-teritoriale.*

respective sunt AO „Asociația Nevăzătorilor din Moldova”, AO „Asociația Surzilor din Republica Moldova ” și AO „Societatea Invalizilor din Republica Moldova”. Bugetarea mijloacelor pentru asociațiile menționate se face în baza prevederilor Legii privind incluziunea socială a persoanelor cu dizabilități nr.60 din 30.03.2012.

Contractul de prestare a serviciilor reprezintă o altă formă de finanțare directă a OSC din bugetele publice, prin transferarea fondurilor în baza contractului de prestare a serviciilor sau a contractului de consultanță. În această categorie se înscrie și „comanda socială”. APC și APL însă nu valorifică din plin oportunitatea de parteneriat cu OSC pentru dezvoltarea serviciilor sociale. În mare parte, acest lucru se întâmplă din cauza sumelor mici alocate în bugetul de stat pentru APL și APC la capitolul contractarea socială¹⁵.

Granturile pentru proiecte reprezintă finanțarea nerambursabilă oferită de APC și APL pentru implementarea programelor/proiectelor/activităților conform priorităților anunțate de autorități. Granturile respective sunt oferite în baza concursurilor realizate de fiecare instituție finanțatoare, conform unor proceduri anunțate preventiv. Finanțarea OSC realizată sub formă de granturi în cele mai dese cazuri, reprezintă o plată achitată OSC de către stat pentru realizarea obiectivelor asumate de ultimul și care ar trebui să fie îndeplinite de către APC și APL.

Deși în ultimii 10 ani volumul resurselor financiare alocate de stat pentru finanțarea directă a proiectelor OSC a crescut considerabil (prin intermediul granturilor pentru realizarea diferitor proiecte), Republica Moldova nu a reușit să avanseze prea mult în dezvoltarea unui mecanism eficient de finanțare directă a OSC, deoarece legislația existentă oferă doar un cadru legislativ sumar care permite, în linii generale, finanțarea directă a OSC de către APC și APL.

Conform art. 15² din Codul Fiscal al Republicii Moldova¹⁶, contribuabilul persoană fizică rezidentă care nu are datorii la impozitul pe venit pentru perioadele fiscale anterioare este în drept de a desemna un quantum procentual de 2% din suma impozitului pe venit calculat anual la buget către unul dintre beneficiarii OSC, lista cărora se stabilește anual de Agenția Servicii Publice și se publică pe pagina web oficială a acestuia până la data de 31 decembrie a anului pentru care se face desemnarea, conform modului stabilit de Guvern”.

Regulamentul cu privire la mecanismul desemnării procentuale este aprobat prin Hotărârea Guvernului Nr. 1286 din 30.11.2016¹⁷. În consecință, pentru a convinge contribuabilii să transfere 2% din impozitul pe venit către ele organizațiile necomerciale care oferă servicii de educație a adulților, trebuie să manifeste performanță și responsabilitate socială, să fie competitive și să presteze servicii de calitate pentru a putea beneficia de susținerea cetățenilor.

În conformitate cu prevederile Articolului 5 din Legea nr. 86 din 06.06.2020 cu privire la organizațiile necomerciale¹⁸ statul acordă organizațiilor necomerciale sprijin financiar pentru implementarea proiectelor de dezvoltare:

---

¹⁵ Studiul “Identificarea barierelor și lacunelor în procesul de contractare de către stat a serviciilor furnizate de OSC-uri”, Centrul de Asistență Juridică pentru Persoane cu Dizabilități, Chișinău 2018

¹⁶ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=120958&lang=ro#

¹⁷ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=113591&lang=ro

¹⁸ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=122391&lang=ro

”(4) Statul acordă organizațiilor necomerciale sprijin financiar și material pentru dezvoltarea organizațională a acestora și implementarea proiectelor conform priorităților stabilite pentru fiecare domeniu de dezvoltare. Resurse alocate în acest scop sunt prevăzute în bugetul de stat și în bugetele unităților administrativ-teritoriale.

(5) Guvernul stabilește mecanismul de oferire a sprijinului financiar și material. La oferirea sprijinului financiar, autoritățile publice se vor conduce de principiul dialogului, al transparenței, al simplității și clarității procedurilor, al tratamentului egal, al recunoașterii particularităților diferitor categorii de organizații, al eficienței utilizării fondurilor publice și al finanțării multianuale.

(6) Sprijinul financiar acordat de stat se realizează în principal prin finanțare nerambursabilă, contractare de lucrări și servicii sau prin finanțare cu destinație specială, inclusiv comandă socială. Sprijinul material acordat de stat se realizează în principal prin oferirea gratuită sau în condiții preferențiale a dreptului de a folosi proprietatea publică.

(7) Sprijinul financiar se oferă în urma unui concurs public. Anunțul privind sprijinul financiar, condițiile de desfășurare a concursului și criteriile de evaluare se publică cu cel puțin două luni înainte de data-limită pentru depunerea dosarelor.

(8) Autoritatea publică întocmește lista de lucrări și servicii care urmează a fi efectuate/prestate prin comandă socială și planifică volumul acestora. Comanda socială se face conform legislației cu privire la achiziții publice, iar la concurs participă doar organizațiile necomerciale. În cazul comenzii sociale nu se solicită garanții pentru asigurarea executării contractului.

(9) Autoritatea publică poate desfășura, în comun cu organizațiile necomerciale, activități de interes public în orice domeniu de dezvoltare.

1.1.2. DOCUMENTE DE POLITICI CE VIZEAZĂ DEZVOLTAREA IEA ÎN REPUBLICA MOLDOVA

Educația continuă a adulților în Republica Moldova este vizată în următoarele documente de politici:

a. Strategia națională de dezvoltare ”Moldova 2030”, (HG Nr. 377 din 10.06.2020 cu privire la aprobarea proiectului de lege pentru aprobarea Strategiei și prezentat Parlamentului spre examinare)(PROIECT)¹⁹

Proiectul Strategiei în *Capitolul 4. Garantarea educației de calitate pentru toți și promovarea oportunităților de învățare pe tot parcursul vieții* prevede ca obiectiv specific ”Dezvoltarea sistemului de formare continuă a adulților pe tot parcursul vieții, în corespundere cu nevoile persoanei raportate la necesitățile socioeconomice”.

În scopul realizării acestui obiectiv, Proiectul Strategiei propune următoarele acțiuni prioritare:

- *”Impulsionarea reformei privind implementarea conceptului de formare continuă și învățare pe tot parcursul vieții în corespundere cu cerințele pieței forței de muncă; asigurarea (re)profesionalizării periodice a populației apte de muncă pentru asigurarea competitivității acestora pe piața forței de muncă.*

---

¹⁹ https://gov.md/sites/default/files/document/attachments/intr40_12_0.pdf

- Dezvoltarea cadrului în domeniul învățării pe tot parcursul vieții și educației adulților, care trebuie să fie stabil, să definească rolul diferitor prestatori de servicii educaționale, obligațiile financiare, să fixeze în mod clar drepturile cetățenilor la învățare pe parcursul vieții, normarea standardelor și monitorizarea lor, deoarece educația adulților, la fel ca și învățământul primar, cel secundar și cel profesional, reprezintă un bun social.
- Punerea în aplicare a unui mecanism de recunoaștere a rezultatelor obținute în cadrul învățării non-formale și informale, asemănător cu cel de validare a rezultatelor din sistemul de educație formală.
- Asigurarea accesului la informații și la diversitatea oportunităților de învățare continuă a populației, în special din zona rurală”.

b. Strategia de dezvoltare a educației pentru anii 2021 – 2030 ”Educația 2030”: concept și orientări generale (PROIECT)²⁰

Obiectivul strategic nr.7 prevede *”asigurarea realizării intereselor, aptitudinilor, oportunităților la nivel maxim prin educația non-formală și informală a copiilor, tinerilor și adulților, ca formă și modalitate de realizare a educației pe parcursul întregii vieți. Obiectivul general nr.7.2 prevede elaborarea unui Cadru de referință al învățământului non-formal al adulților până în anul 2022 și dezvoltarea cadrului normativ-reglator privind acest subsistem, asigurând în așa fel până în anul 2030 funcționarea eficientă a educației non-formale a adulților.”*

Conform proiectului strategiei, realizarea acestui obiectiv *”va conduce la faptul că cel puțin 30-40% de adulți să fie incluși până în anul 2030 în activitățile de educație non-formală”.*

În scopul realizării acestor deziderate, Strategia prevede realizarea următoarelor activități:

- *”Conceptualizarea educației non-formale a adulților;*
- *Dezvoltarea cadrului normativ în domeniul educației non-formale și informale;*
- *Crearea condițiilor și oportunităților de formare continue a cadrelor didactice pentru educația non-formală, inclusiv pe baza unor platforme on-line;*
- *Dezvoltarea și diversificarea serviciilor de educație non-formală și dependența de nevoile personale și schimbările pe piața muncii, inclusiv prin promovarea accederii la meserii non-tradiționale;*
- *Crearea/ dezvoltarea marketingului serviciilor de educație non-formală;*
- *Dezvoltarea unui management al educației non-formale la nivel de sistem;*
- *Elaborarea Cadrului de referință al educației non-formale pentru adulți și educației informale și valorificarea valențelor educației informale;*
- *Asigurarea capabilității instituțiilor de învățământ din perspectiva promovării efective a învățării pe tot parcursul vieții la toate treptele de învățământ - învățământul general, profesional-tehnic și superior, precum și în formarea continuă a adulților – în diverse contexte de educație formală, non-formală și informală în cadrul unor instituții educaționale multifuncționale;*
- *Promovarea efectivă a învățării pe tot parcursul vieții astfel încât rata de participare a tinerilor în educația formală și non-formală pe parcursul vieții să crească cu cel puțin 5% anual;*

²⁰ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=121920&lang=ro

- *Modernizarea sistemului de formare continuă a adulților realizată pe tot parcursul vieții, în diverse contexte formale, non-formale și informale, în corespundere cu nevoile persoanei raportate la necesitățile socioeconomice, astfel încât rata de participare a adulților în educația formală și non-formală să crească cu cel puțin 5% anual.”*

Deși în Proiectul Strategiei ”Educația 2030” se includ dezideratele de dezvoltare a unui management al educației non-formale la nivel de sistem și de elaborarea Cadrului de referință al educației non-formale pentru adulți și educației informale și valorificarea valențelor educației informale, aceste intenții nu sunt susținute prin mecanisme ce ar asigura realizarea lor de facto (în special sub aspect financiar).

c. Concepția privind orientarea, pregătirea și instruirea profesională a resurselor umane adaptată prin Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova nr. 253 din 19.06.2003²¹

Scopul Concepției este crearea unui sistem național unic, integral și deschis cuprinzând toate tipurile și nivelurile de orientare, pregătire și instruire profesională, capabil să asigure un cadru normativ adecvat și condiții organizatorice favorabile pentru valorificarea resurselor umane. Conform Capitolului II al Concepției, Sistemul național unic *”are menirea să asigure formarea și utilizarea eficientă a potențialului creativ al personalității, să contribuie la creșterea profesionalismului, competenței și competitivității profesionale, la sporirea mobilității și flexibilității ei sociale și profesionale, la o mai bună protecție socială a populației pe piața muncii în proces de formare, la prevenirea șomajului în masă și la adaptarea diferitelor grupuri ale populației la piața muncii în schimbare continuă în noile condiții de dezvoltare social-economică a societății”*. Dezideratele sistemului vor fi realizate prin *”coordonarea și cooperarea acțiunilor statului, partenerilor sociali, agenților economici, societății civile, ale tuturor celorlalți factori implicați în procesul complex de orientare, pregătire și instruire profesională și care prestează servicii calificate în domeniu în conformitate cu legislația în vigoare și cu normele metodico-organizatorice acceptate.”*

d. Strategia Națională privind ocuparea forței de muncă pentru anii 2017-2021 (aprobată prin Hotărârea Guvernului nr. 1473 din 30.12.2016)²²

Acest document reglementează modalitățile de organizare și funcționare a sistemului de formare profesională continuă a adulților. În Strategie se prevede garantarea dreptului fiecărei persoane adulte (peste 18 ani) de a utiliza o formă de pregătire profesională (calificare, recalificare, specializare, perfecționare, alta decât cea dobândită prin școală sau formare inițială). Strategia pune accent *pe corelarea adecvată a ofertei educaționale cu cerințele pieței muncii, implementarea politicilor de învățare pe tot parcursul vieții, creșterea gradului de incluziune pe piața muncii.*

1.1.3. MECANISME DE GUVERNANȚĂ

a. Serviciul învățare pe tot parcursul vieții constituit în cadrul MECC²³

Serviciul învățare pe tot parcursul vieții este constituit prin Hotărârea de Guvern Nr. 691 din 30.08.2017 *”Cu privire la organizarea și funcționarea Ministerului Educației, Culturii și*

²¹ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=21419&lang=ro

²² https://gov.md/sites/default/files/document/attachments/intr20_65.pdf

²³ <https://mecc.gov.md/ro/content/invatarea-pe-tot-parcursul-vietii>

Cercetării” și are misiunea de a coordona, monitoriza, evalua procesele de dezvoltare, implementare, modernizare progresivă a inițiativelor de învățare pe tot parcursul vieții (inclusiv IEA). Serviciul va atrage atenție deosebită *”recunoașterii și validării rezultatelor învățării non-formale și informale și va contribui la îmbunătățirea capacității de inserție profesională și a mobilității, precum și la creșterea motivației pentru învățarea pe tot parcursul vieții, în special a persoanelor dezavantajate socioeconomic, persoanelor cu nevoie educaționale speciale sau a celor slab calificate”*. Actualmente Serviciul are ca prioritate coordonarea proceselor de pilotare a *”Regulamentului privind validarea educației non-formale și informale”*. De asemenea, Serviciul facilitează activitatea grupelor de lucru pentru perfecționarea *”Metodologiei de evaluare externă a calității în vederea autorizării de funcționare provizorie și acreditării programelor de studii și a instituțiilor de învățământ profesional tehnic, superior și de formare continuă”*. Factorii cointeresați în îmbunătățirea acestor acte normative pot adresa sugestii argumentate echipei Serviciului: <https://mecc.gov.md/ro/content/informatii-de-contact-0>.

b. Agenția Națională de Asigurare a Calității în Educație și Cercetare (Regulamentul de organizare și funcționare a Agenției adoptat prin Hotărârea de Guvern Nr, 201 din 28.02.2018)²⁴

Regulamentul prevede că Agenția este autoritate administrativă în subordinea Ministerului Educației, Culturii și Cercetării, finanțată din bugetul de stat, inclusiv din venituri colectate. Agenția are misiunea de a implementa politicile statului și de a contribui la dezvoltarea orientată spre cele mai bune standarde internaționale în domeniile de competență atribuite. În vederea realizării misiunii sale, Agenția are următoarele funcții:

- *evaluarea calității în învățământul general, profesional tehnic și superior;*
- *evaluarea externă a programelor de formare profesională continuă;*
- *evaluarea externă a organizațiilor din domeniile cercetării și inovării;*
- *evaluarea personalului științific și științifico-didactic;*
- *controlul privind calitatea învățământului general, profesional și de formare continuă, respectarea cerințelor de acreditare și autorizare a entităților ofertante de programe și servicii educaționale.*

c. Administrația publică locală (Legea Nr.436 din 28.12.2006 privind APL)²⁵:

”Adminstrarea publică în unitățile administrativ-teritoriale se întemeiază pe principiile autonomiei locale, descentralizării serviciilor publice, eligibilității autorităților publice locale și consultării cetățenilor în probleme locale de interes deosebit (Articolul 3 (1)). Autoritățile administrației publice locale beneficiază de autonomie decizională, organizațională, gestionară și financiară, au dreptul la inițiativă în tot ceea ce privește administrarea treburilor publice locale, exercitând-și, în condițiile legii, autoritatea în limitele teritoriului administrat (Articolul 3 (2))”. *”În realizarea competențelor lor, autoritățile administrației publice locale dispun de autonomie, consfințită și garantată prin Constituția Republicii Moldova, Carta Europeană a Autonomiei Locale și prin alte tratate la care Republica Moldova este parte”* (Articolul 7).

Autoritățile publice locale sunt de nivelul întâi și de nivelul doi.

²⁴ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=102159&lang=ro

²⁵ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=125219&lang=ro#

- *"autorități ale administrației publice locale de nivelul întâi - autorități publice, luate în ansamblu, care sunt constituite și activează pe teritoriul satului (comunei), orașului (municipiului) pentru promovarea intereselor și soluționarea problemelor colectivităților locale).*
- *autorități ale administrației publice locale de nivelul al doilea - autorități publice, luate în ansamblu, care sunt constituite și activează pe teritoriul raionului, municipiului Chișinău, municipiului Bălți, unității teritoriale autonome cu statut juridic special pentru promovarea intereselor și soluționarea problemelor populației unității administrativ-teritoriale respective. Conform Articolului 43 (1) s) APL de nivel doi "decide organizarea și desfășurarea de activități științifice, instructiv-educative, cultural-educative, sportive și de tineret, de interes raional".*

În Articolul 3 (2) sunt stipulate nivelele de autonomie ale APL *"Autoritățile administrației publice locale beneficiază de autonomie decizională, organizațională, gestionară și financiară, au dreptul la inițiativă în tot ceea ce privește administrarea treburilor publice locale, exercitându-și, în condițiile legii, autoritatea în limitele teritoriului administrat".*

În articolul 10 (3) sunt menționate limitele de impunere de către APC a competențelor suplimentare pentru APL *"Autoritățile administrației publice centrale nu pot să stabilească ori să impună competențe autorităților publice locale fără o evaluare prealabilă a impactului financiar pe care aceste competențe l-ar putea genera, fără o consultare a autorităților locale de nivelul corespunzător și fără ca colectivitățile locale să fie asigurate cu mijloacele financiare necesare."*

În Articolul 8 (2) se stipulează faptul că *"În problemele de interes local care preocupă o parte din populația unității administrativ-teritoriale pot fi organizate, cu această parte, diverse forme de consultări, audieri publice și convorbiri, în condițiile legii."* Această prevedere poate fi valorificată cu succes de promotorii IEA pentru a motiva APL să plaseze pe agenda de priorități și IEA.

În Articolul 14 punctul n) se stipulează că consiliul local *"aprobă bugetul local, modul de utilizare a fondului de rezervă, precum și a fondurilor speciale, aprobă împrumuturile și contul de încheiere a exercițiului bugetar; operează modificări în bugetul local."* Conform Articolului 73 (2) *"Consiliul local poate decide contractarea anumitor servicii publice de interes local de la persoane fizice și juridice de drept privat, în condițiile legii."*

În scopul asigurării transparenței ședințelor consiliilor locale în Articolul 17 (1) și (2) se stipulează că *"Ședințele consiliului local sunt publice și orice persoană interesată poate asista la ședințele consiliului"*. Mai mult decât atât, conform Articolului 17 (3) cetățenii au dreptul de a propune inițierea elaborării și aprobării unor decizii, iar conform aliniatului (4) APL sunt obligate *"să întreprindă măsurile necesare pentru asigurarea posibilităților efective de participare a cetățenilor, a asociațiilor constituite în corespundere cu legea și a altor părți interesate la procesul decizional"*.

1.1.B. CONSTATĂRI REFERITOARE LA MECANISMELE LEGISLATIVE, FINANCIARE, DE POLITICI ȘI GUVERNANȚĂ CARE SUSȚIN IEA DEDUSE DIN INTERVIURILE REALIZATE ÎN CADRUL STUDIULUI

Expunerea dezideratelor față de modernizarea proceselor de IEA în acte legislative sau normative încă nu garantează realizarea cu succes a tuturor componentelor expuse în documentele menționate. Cu toate că legislația și cadrul normativ sunt destul de promițătoare, totuși (în opinia intervievaților), *”în anumite cazuri mecanismele de realizare a legilor și actelor normative conțin imperfecțiuni, confuzii sau chiar sunt contradictorii”*. În favoarea acestei afirmații pot fi prezentate următoarele argumente:

- Intervievații au apreciat faptul că în ultimii ani s-au constatat progrese concrete în modernizarea politicilor și mecanismelor de realizare a educației pe tot parcursul vieții, inclusiv și a IEA, fapt confirmat și de politicile și actele normative analizate anterior.
- În același timp, toți intervievații au menționat faptul că dinamica progreselor în modernizarea IEA nu este atât de operativă după cum s-ar dori și după cum ar fi optim pentru a dezvoltare armonioasă a societății.
- S-a menționat că una din cauzele principale ale acestei inerții constă în faptul că actualmente *”Nu există încă o strategie națională clară, pragmatică și stimulatorie în ceea ce privește IEA, inclusiv și de susținere financiară a IEA”*. Din aceste considerente *”Deși conceptele de învățare pe tot parcursul vieții și IEA sunt abordate în diverse acte legislative și normative, nu există încă o coerență în realizarea acestor politici.”*
- De asemenea intervievații au menționat că *”actualmente procesul de IEA este abordat în cadrul a diferite ministere: MECC, MSFPS, MADRE, MF, MEI etc. și se constată discrepanțe sau chiar divergențe în diferite acte normative ce reglementează IEA. Din aceste considerente unele acte normative au caractere fragmentare, conțin menționări confuze sau excesiv de abstracte. Anume din cauza acestor confuzii sau explicații incomplete, unii factori de decizie la nivel local evită să susțină activ activități de IEA (inclusiv și sub aspect financiar)”*.
- Marea majoritate a intervievaților (în special experții și furnizorii de IEA) au menționat că *”în mecanismele de implementare a acestor acte legislative accentul se plasează preponderent pe educația formală a adulților, din perspectivă obținerii anumitor calificări pentru piața muncii”*. Din aceste considerente, pentru educația formală sunt orientate și marea majoritate a resurselor, inclusiv celor financiare, destinate IEA. Astfel, *”Statul susține în mod prioritar acele direcții, care ar fi utile/necesare pentru stat (mai mult formare profesională) și mai puțin acele direcții de formare continuă a adulților de care are nevoie numai persoana în cauză pentru a-și satisface aspirațiile și necesitățile sale de formare.”* Astfel, persistă o pondere mare a solicitanților de IEA, din rândul funcționarilor publici care solicită instruire numai datorită prevederilor expuse în *”Legea cu privire la funcția publică și statutul funcționarului public”*, care stipulează că *”fiecare autoritate publică va asigura fiecărui funcționar public diverse forme de dezvoltare profesională continuă, cu o durată de cel puțin 40 de ore anual, iar fiecărui funcționar public debutant – un curs de inițiere cu o durată de cel puțin 80 de ore”*. Un exemplu promițător este cel din cadrul MAI, care încurajează aspiranții la ocuparea funcțiilor manageriale să participe la cursuri de formare în domeniul managementului cu o durată de 120 ore. Dar, iarăși, aceste măsuri sunt orientate

pentru motivarea persoanelor pentru a participa la activități de educație formală. În același timp, *"sunt mult mai puține mecanisme normativ-financiare pentru a stimula participarea cetățenilor în activități de educație non-formală"*. Astfel, în opinia intervievaților, *"încă nu sunt create toate condițiile pentru realizarea cu succes a Articolului 126 din Codul Educației referitor la educația generală, prin care se asigură dezvoltarea adulților sub aspect cultural, socioeconomic, tehnologic, ecologic. Chiar și în Proiectul de lege pentru aprobarea Strategiei "Moldova 2030" se pune accent pe dezvoltarea sistemului de formare continuă a adulților pe tot parcursul vieții, în corespundere cu nevoile persoanei raportate la necesitățile socioeconomice, adică dacă nevoile cetățeanului corespund cu necesitățile socio-economice ale statului, atunci se va susține formarea lui. Dar dacă cetățeanul vrea să acceseze programe de formare numai pentru interesele sale personale, atunci apare întrebarea "cum vor fi susținute aspirațiile lui de formare?"*.

- Intervievații au menționat că deoarece *"procedurile de validare a rezultatelor învățării non-formale și informale sunt deocamdată în faza de pilotare și nu sunt aplicate pe scară largă, este relativ redusă dinamica creșterii motivației cetățenilor pentru implicarea în procese de formare non-formală. Oamenii au nevoie de validarea competențelor pentru a obține locuri de muncă mai bune, mai bine plătite sau să-și continue educația în context formal"*.
- Tot din aceste considerente APL de nivel 1 și de nivel 2 se conduc de *"Legea cu privire la funcția publică și statutul funcționarului public"* și de Articolele 195 și 213 din *"Codul Muncii"* și *"susțin procesele de educație a adulților preponderent în aria competențelor necesare pentru a realiza cu succes sarcinile angajatului APL. Respectiv, acordă prioritate componentelor ce țin de educația formală și ezită să se orienteze mai hotărât spre susținerea componentelor de educație non-formală"*. Majoritatea intervievaților au menționat *"La nivel local se consideră că învățarea non-formală sau/și informală sunt probleme personale pe care cetățeanul trebuie să le rezolve singur sau că aceste probleme ar trebui să fie rezolvate de către mediul privat"*.
- Intervievații au menționat că din practica lor s-au convins de faptul că *"ponderea majoră a cheltuielilor pentru educația formală a adulților este acoperită prin acte normative de stat, iar pentru activități de educație non-formală, cheltuielile au fost acoperite preponderent din fondurile proiectelor internaționale (statistici oficiale de sinteză pentru aceste afirmații nu există)"*. Din aceste considerente, multe inițiative de IEA extrem de solicitate (de exemplu: advocacy, acumularea de fonduri, liderism, formarea personală, integrare socială, managementul proiectelor, educație pentru sănătate, alimentare sănătoasă, managementul stresului și anxietății, managementul serviciilor, diseminarea succeselor, promovarea personală și instituțională, educație financiară, educație ecologică, educație mediatică etc.) nu mai pot fi realizate după finalizarea proiectelor, care le-au susținut.
- Intervievații au menționat că nu există un mecanism de monitorizare a corectitudinii cheltuielilor bugetare pentru educația non-formală a adulților.
- Intervievații au menționat că pentru a avea o viziune mai clară asupra pieței serviciilor de educație non-formală și pentru a diversifica ariile și grupurile țintă pentru activitățile de IEA, le-ar fi utile date statistice referitoare la IEA pe plan republican. Dar, la moment, nu există un mecanism normativ ce ar prevedea acumularea datelor statistice referitoare la procesele de IEA pentru segmente de educație non-formală și

informală. Biroul Național de Statistici colectează anumite date referitoare la IEA. De exemplu, în *Ancheta asupra forței de muncă*²⁶ se colectează date referitoare la "Gradul de participare la procesul de educație permanentă a adulților": de exemplu, conform BNS, în anii 2014 – 2019 numai 18,9% din numărul total de salariați au beneficiat de formare profesională continuă²⁷. Dar aceste date se referă la educația formală (mai mult formare profesională solicitată de piața muncii). Sunt incomplete și datele referitoare la finanțarea sau alocarea altor resurse anumitor aspecte ale IEA. Dacă la educația formală mai pot fi găsite statistici la acest capitol, pentru educația non-formală este destul de dificil de găsit informații sistemice (generalizate pentru toată republica) referitoare la alocarea de resurse. Statistici pe educația non-formală pot fi găsite numai în rapoartele comandate de diverse proiecte internaționale. De exemplu, în anul 2014 Centrul de investigații și consultanță "Sociopolis", cu suportul DVV International a realizat studiul sociologic "Educația Adulților în Republica Moldova". În raportul asupra studiului au fost expuse informații referitoare la beneficiari ai serviciilor non-formale, cauzele care au determinat neparticiparea adulților la educație non-formală, finanțarea activităților de educație a adulților, concluzii și recomandări de îmbunătățire a IEA în Republica Moldova. Și în cadrul acestui studiu se atrage atenția asupra faptului că *"În Republica Moldova există puține date statistice privind gradul de cuprindere a adulților în educația non-formală. În Republica Moldova nu s-au realizat până în prezent cercetări pe eșantioane reprezentative la nivel național care să cerceteze problema educației adulților așa precum se face în țările UE."* Lipsa unor cercetări sistemice și a unui proces funcțional de colectare a datelor referitoare la IEA (și în mod special la educația non-formală) generează confuzii și dificultăți pentru elaboratorii de politici în domeniul IEA, pentru prestatorii de servicii IEA și pentru beneficiarii actuali și potențiali ai programelor de IEA. Lipsa unor statistici relevante conduce la faptul că factorii de decizie nu au acces la situația reală a lucrurilor, în baza cărora ar putea elabora politici, legislație și mecanisme financiare pertinente. În opinia intervievaților *"Republica Moldova ar putea prelua experiența Uniunii Europene, care are un mecanism dinamic și complex de colectare și prezentare a datelor referitoare la IEA"*²⁸. *Aceste date sunt destul de convingătoare și motivante pentru a opta pentru o modernizare a proceselor de IEA. Astfel, din aceste statistici se vede clar că Danemarca, Germania, Olanda, Estonia care au un nivel avansat de implicare a populației în IEA au un nivel de trai economic și socio-cultural mai avansat"*.

- Intervievații au menționat că pentru accelerarea proceselor de modernizare a IEA ar fi extrem de relevant ca furnizorii de IEA, experții în domeniul IEA, dezvoltatorii de politici să aibă acces operativ la date și informații ce reflectă exact situația în domeniul IEA la nivel național, informații ajustate la zi referitoare la necesitățile și aspirațiile de IEA ale cetățenilor, informații despre ofertele de răspuns ale diferitor furnizori la aceste necesități etc. Intervievații consideră că aceste informații pot fi acumulate cu succes în cadrul cercetărilor în domeniul IEA. În opinia intervievaților deoarece *"în majoritatea cazurilor cercetările/studiile în IEA sunt realizate la solicitarea anumitor proiecte internaționale, ele pot fi superficial luate în considerație de către cei care*

---

²⁶ <https://statistica.gov.md/public/files/Metadate/AFM.pdf>

²⁷

https://statbank.statistica.md/PxWeb/pxweb/ro/30%20Statistica%20sociala/30%20Statistica%20sociala_03%20FM_SAL060/SAL060105.px/table/tableViewLayout1/?rxid=b2ff27d7-0b96-43c9-934b-42e1a2a9a774

²⁸ <https://ec.europa.eu/eurostat/web/main/data/database>

pregătesc procesele de luare a deciziilor oficiale pentru diferite componente ale IEA. Din aceste considerente și apar anumite imperfecțiuni atât la nivel de acte legislative, cât și normativ-financiare”. Deși în Republica Moldova au apărut mai mult produse deduse din diverse cercetări în domeniul IEA, totuși, aceste cercetări (în opinia intervievaților) ”au mai mult un caracter episodic. În unele cazuri constatările cercetărilor au un caracter teoretizat și abstract, care este mai puțin relevant pentru luarea unor decizii la nivel de acte normative, la nivel de politici în domeniu, la nivel de planificare și distribuție a resurselor, la nivel de dezvoltare a unor oferte competitive și solicitate de IEA. În anumite cazuri lipsește și mecanismul de monitorizare a realizării recomandărilor acestor cercetări. În acest context, Intervievații au menționat ca exemplu de succes (care ar merita să fie multiplicat în realizarea cercetărilor și în elaborarea mecanismului referitor la reglementarea cercetărilor în domeniul IEA) studiul sociologic ”Educația Adulților în Republica Moldova” realizat de Centrul de investigații și consultanță ”Sociopolis”, cu suportul DVV International.

- De asemenea, intervievații au menționat necesitatea elaborării unor mecanisme ce ar ”reglementa clar procesele de evaluare a impactului programelor de IEA și de asigurare a durabilității programelor de IEA”.
- Intervievații au menționat că datorită progreselor în domeniile legislative și normative referitoare la IEA, în Republica Moldova s-au constituit deja un șir de entități specializate pe dezvoltarea și livrarea serviciilor de IEA. Marea majoritate a acestor entități au o abordare profesionistă asupra proceselor de IEA, livrează servicii de calitate și se bucură de aprecierea beneficiarilor. În opinia intervievaților ”din cauza lipsei unor mecanisme reglatorii clare și constructive a proceselor de dezvoltare și livrare a activităților de IEA, a proceselor de constituire și activare a entităților ce pregătesc formatori pentru IEA, au apărut și entități/persoane autointitulate ca formatori, care au o abordare superficială a proceselor menționate și care aduc prejudicii de imagine atât pentru furnizorii profesioniști de IEA cât și pentru întreg procesul de IEA și diminuează motivația cetățenilor de a se implica activ în procese de IEA”. În acest context, intervievații au atras atenția asupra faptului că ”În Clasificatorul Ocupațiilor din Republica Moldova (CORM) încă nu este inclusă ocupația de Formator IEA. Nici standarde de calificare pentru această ocupație sau profesie (domeniu profesional) încă nu au fost elaborate”.
- În opinia intervievaților, o altă dificultate semnificativă cu care se confruntă furnizorii de IEA (în special la nivel local) constă în faptul că, ”în conformitate cu prevederile legislative și mecanismele normative prezentate anterior, prin achiziții publice pot fi achiziționate fără mari dificultăți programe de formare acreditate, de la instituții acreditate. Însă, acreditarea programelor și/sau entităților sunt proceduri costisitoare, pe care majoritatea prestatorilor de servicii IEA nu și le pot permite” (taxele pentru acreditare sunt expuse anterior și variază între 15000 – 25000 lei pentru acreditarea cursurilor de formare și între 75000 - 85000 lei pentru acreditarea entității ce furnizează servicii de IEA). Acest fapt ”diminuează oportunitățile de acces ale cetățenilor la programe de formare destul de solicitate la nivel local (de exemplu: advocacy, acumularea de fonduri, liderism, formarea personală, integrare socială, managementul proiectelor, educație pentru sănătate, alimentare sănătoasă, managementul serviciilor, diseminarea succeselor, promovarea personală și instituțională, educație financiară, educație ecologică, educație interculturală etc”).

Intervievații consideră *”Și statul ar putea prelua o parte din aceste cheltuieli (conform experiențelor din Austria, Danemarca, Germania etc.), deoarece prestatorii de educație non-formală contribuie în mod semnificativ la formarea continuă a cetățenilor acestei țări, fapt ce, în final, influențează pozitiv evoluțiile economice și sociale ale statului”*.

- O altă dificultate cu care se confruntă furnizorii de IEA constă în faptul că *”cursurile/programele de formare IEA neacreditate nu sunt luate în considerație în cazurile de atestare profesională a funcționarilor (de exemplu, la atestarea cadrelor didactice, a bibliotecarilor, funcționarilor publici etc. sunt recunoscute numai certificatele obținute în cadrul programelor acreditate sau cu autorizare provizorie de funcționare). Chiar și sistemul de validare a competențelor obținute prin educație non-formală sau informală (care se pilotează actualmente) este orientat preponderent spre certificarea unor competențe, care sunt dezvoltate în educația formală, competențe care sunt solicitate de piața muncii. Și probele de validare se realizează în instituții specializate profesional (de exemplu Centrul de Excelență în Construcții, Centrul de excelență în servicii și prelucrarea alimentelor din municipiul Bălți etc.)”*.
- Mulți intervievați au menționat faptul *”că deși s-au depus eforturi considerabile din partea furnizorilor de educație non-formală a adulților pentru a promova conceptul de învățare pe tot parcursul vieții, pentru a demonstra beneficiile educației permanente, pentru a motiva cetățenii să se implice mai activ în activități de educație non-formală, totuși încă nu putem vorbi în Republica Moldova despre o societate în care învățarea pe tot parcursul vieții ar fi o prioritate națională și/sau comunitară. Încă nu s-a reușit formarea unei culturi sociale de învățare continuă”*. Intervievații consideră că pentru eficientizarea proceselor de realizare a dezideratului de învățare pe tot parcursul vieții *”ar fi necesare proceduri, mecanisme stimulatorii concrete, care ar motiva de facto cetățenii să se implice în activități de educație formală a adulților: vouchere, rambursarea de impozite oferirea anumitor facilități la nivel comunitar sau/și organizațional, posibilități de oferire a unor recompense sau premii, oferirea unor titluri onorifice la nivel local etc. De asemenea ar fi relevante campanii naționale de informare/promovare despre educația non-formală a adulților”*.
- Intervievații (în special furnizorii de IEA și experții în domeniu) au menționat că *”actualmente nu sunt suficiente mecanisme, proceduri ce ar facilita procesele de diseminare a succeselor și a bunelor practici în domeniul educației non-formale a adulților la nivele național și internațional și de susținere a furnizorilor de IEA pentru participarea la activități de acest gen”*.
- Intervievații au menționat și faptul se simte *”lipsa unui organism coordonator al factorilor cointeresați în modernizare IEA, care ar deține competența și motivația necesare pentru a influența factorii de decizie să perfecționeze politicile și mecanismele care reglementează IEA în conformitate cu tendințele în domeniu pe plan global”*.
- Actualmente, tot mai mulți adulți se orientează spre programe de educație non-formală accesibile prin mediul online. Însă, *”cadrul normativ ce ar regla aceste forme de educație, nu este ajustat la realitățile contemporaneității și necesită îmbunătățire operativă, inclusiv și sub aspecte de recunoaștere/validare a actelor ce confirmă finalizarea cu succes a programelor de formare online”*.

1.2. CONCLUZII DEDUSE DIN CONSTATAȚILE REFERITOARE LA MECANISMELE LEGISLATIVE, FINANCIARE, DE POLITICI ȘI GUVERNANȚĂ CARE SUSȚIN IEA

În baza informațiilor expuse anterior putem formula următoarele concluzii:

- Deși Republica Moldova este într-un progres vizibil în ajustarea legislației naționale și a cadrului normativ la exigențele moderne față de procesele de IEA, totuși dinamica acestui proces reformator încă nu este la un nivel ce ar corespunde totalmente exigențelor pentru dezvoltarea unei societăți educate, democratice, armonioase și prospere;
- Din cauza faptului că responsabilitatea pentru diferite aspecte ale educației adulților este împărțită între diferite ministere (MECC, MSMFPS, MADRE, MF, MJ etc.), unele politici, acte normative, regulamente de implementare etc. au caracter fragmentare (reflectă numai anumite componente specifice ale sistemului IEA), incomplete.
- Datorită caracterului pluridimensional al educației adulților este dificil de a stabilit un singur organism responsabil pentru coordonarea eforturilor de modernizare sistemică a politicilor și actelor normative referitoare la educația non-formală a adulților. Serviciul învățare pe tot parcursul vieții din cadrul MECC ar putea prelua cu succes acest rol coordonator.
- Una din cauzele semnificative ale progresării lente a reformelor în IEA constă în lipsa unei Strategii Naționale de modernizare a educației non-formale a adulților;
- În mecanismele de implementare a actelor legislative accentul se plasează preponderent pe educația formală a adulților, din perspectivă obținerii anumitor calificări pentru piața muncii. Din aceste considerente, din partea statului, pentru educația formală sunt orientate și marea majoritate a resurselor, inclusiv celor financiare. Resursele preponderente pentru realizarea activităților de educație non-formală a adulților sunt oferite de diverse proiecte, fundații, organizații internaționale, donatori privați, beneficiarii programelor de formare etc.
- Actualmente, administrațiile publice locale susțin preponderent procesele de educație formală a adulților (inclusiv a angajaților APL) și ezită sau sunt puțin motivate pentru a susține procese de educație non-formală a cetățenilor din comunitate.
- Nu sunt suficiente proceduri, politici clare și simple, care ar facilita procesele de susținere a educației non-formale a adulților de către agenți economici, donatori privați etc. (de exemplu facilități fiscale sau de altă natură).
- Nu există un mecanism de monitorizare a corectitudinii cheltuielilor din fondurile bugetare pentru educația non-formală a adulților.
- Deși a fost aprobat mecanismul de validare a rezultatelor învățării non-formale și informale procedurile respective încă nu sunt aplicate pe scară largă în IEA, deoarece se solicită o perioadă de pilotare a acestor proceduri.
- Nu există un mecanism ce ar reglementa procesele de colectare, prelucrare, interpretare și furnizare a datelor statistice referitoare la educația non-formală a adulților. Actualmente aceste procese sunt realizate sporadic și mai mult din inițiativa diferitor proiecte sau OSC-uri;
- Deși există o înțelegere clară a importanței cercetării pentru modernizarea progresivă a politicilor, mecanismelor, practicilor de educație non-formală a adulților, volumul

cercetărilor în domeniul respectiv este limitat din cauza unui număr insuficient de entități care ar putea realiza aceste cercetări și din cauza lipsei de fonduri pentru realizarea unor cercetări de calitate.

- Nu sunt suficient de clare și eficiente mecanismele, procedurile care ar reglementa procesele de evaluare a impactului programelor de educație non-formală a adulților;
- Statul acordă organizațiilor necomerciale sprijin financiar și material pentru dezvoltarea organizațională a acestora și implementarea proiectelor conform priorităților stabilite pentru fiecare domeniu de dezvoltare (inclusiv educație non-formală). Resurse alocate în acest scop sunt prevăzute în bugetul de stat și în bugetele unităților administrativ-teritoriale. Sprijinul financiar din partea statului se realizează în principal prin finanțare gratuită, contractarea de lucrări și servicii sau finanțare direcționată. Sprijinul financiar este oferit pe baza rezultatelor unui concurs public.
- Suportul financiar pentru realizarea activităților de educație non-formală a adulților oferit actualmente de către donatorii străini are un caracter temporar și nu este suficient pentru asigurarea reală a durabilității programelor de educație a adulților și a entităților ce furnizează activități de educație non-formală a adulților. Actualele mecanisme de reglementare a educației non-formale pentru adulți nu conțin suficiente proceduri ce ar asigura durabilitatea inițiativelor de educație non-formală a adulților;
- În Republica Moldova s-a constituit deja un șir de entități competente și profesioniste în dezvoltarea și livrarea programelor de educație non-formală a adulților. Totuși, din cauza unor imperfecțiuni în mecanismele reglatorii referitoare la procesele de constituire și activitate a entităților ce pregătesc formatori pentru IEA, ce livrează activități de educație non-formală a adulților, referitoare la statutul formatorului de educație non-formală a adulților au apărut și entități/persoane autointitulate ca formatori, care au o abordare superficială a proceselor menționate și care aduc prejudicii de imagine atât pentru furnizorii profesioniști de IEA cât și pentru întreg procesul de IEA și diminuează motivația cetățenilor de a se implica activ în procese de IEA cu adevărat de valoare. De asemenea, ocupația "Formator pentru educația non-formală a adulților" nu este inclusă în Clasificatorul Ocupațiilor din Republica Moldova și nici nu există standarde de calificare pentru această profesie. În lipsa standardelor de calificare este destul de dificil de elaborat curricula performante pentru pregătirea și certificarea formatorilor de educație non-formală a adulților.
- Din cauza procedurilor sofisticate de acreditare a programelor de formare și a instituțiilor de formare, precum și din cauza prețurilor excesiv de mari pentru acreditarea programelor și instituțiilor de formare, mulți furnizori de educație non-formală pentru adulți nu pot să-și acrediteze nici programele sale de formare și nici entitățile, care prestează servicii de educație non-formală pentru adulți. Lipsa acreditărilor menționate diminuează motivația cetățenilor pentru activități de educație non-formală a adulților, deoarece în cadrul atestărilor profesionale, angajărilor, avansării în carieră etc. studiile respective încă nu sunt percepute ca echivalente cu studiile de educație formală.
- Deși s-au depus eforturi din partea furnizorilor de educație non-formală a adulților pentru a promova conceptul de învățare pe tot parcursul vieții, pentru a demonstra beneficiile educației permanente, pentru a motiva cetățenii să se implice mai activ în activități de educație non-formală, totuși încă nu putem vorbi în Republica Moldova

despre o societate în care învățarea pe tot parcursul vieții ar fi o prioritate națională și/sau comunitară.

- Lipsește o structură coordonatoare a actorilor cointeresați în modernizarea proceselor de educație non-formală a adulților (beneficiari, furnizori de IEA, parteneri, donatori etc.), care ar fi capabilă să influențeze factorii de decizie în modernizarea progresivă a politicilor și mecanismelor de realizare a educației non-formale a adulților.
- Actualmente nu sunt suficiente mecanisme, proceduri ce ar facilita procesele de diseminare a succeselor și a bunelor practici în domeniul educației non-formale a adulților la nivele național și internațional.

1.3. RECOMANDĂRI REFERITOARE LA MECANISMELE LEGISLATIVE, FINANCIARE, DE POLITICI ȘI GUVERNANȚĂ CARE SUSȚIN IEA

În baza constatărilor anterioare se propun următoarele recomandări pentru perfecționarea politicilor și mecanismelor normativ-financiare care susțin IEA în Republica Moldova:

1. Deoarece cetățenii bine instruiți reprezintă premisa de bază a unei dezvoltări economice și democratice durabile a societății se recomandă ca IEA să devină o componentă prioritară a modernizării politicilor și mecanismelor de susținere a educației pe tot parcursul vieții;
2. Ținând cont de caracterul pluridimensional al IEA, se recomandă eficientizarea cooperării între ministerele de resort: MECC (Serviciul învățare pe tot parcursul vieții), MSMPs, MADRM; MF; MJ pentru a impulsiona procesele de perfecționare a actelor normative ce ar asigura o abordare mai temeinică a educației non-formale în IEA. În baza interviurilor realizate cu variați actori din domeniu, din partea acestora se solicită o eficientizare pragmatică (nu numai la nivel de declarații și intenții) a cooperării interministeriale pentru a identifica oportunitățile optime de sporire a atenției față de componenta non-formală a IEA. În acest context, Serviciul învățare pe tot parcursul vieții din cadrul MECC poate să-și asume rolul de coordonator al cooperării interministeriale și interdepartamentale în modernizarea politicilor și actelor normative referitoare la educația non-formală a adulților.
3. Fortificarea colaborării între factorii de decizie guvernamentală, partenerii sociali, societatea civilă pentru dezvoltarea Strategiei Naționale de IEA, a Planului de implementare a acestei strategii (cu alocarea resurselor adecvate) și pentru implementarea cu succes a Strategiei menționate;
4. Deoarece educația non-formală a adulților reprezintă un bun social, exact ca și alte forme ale educației formale, Guvernul ar trebui să-și asume responsabilitatea pentru finanțări suficiente și permanente ale educației non-formale a adulților, la același nivel de importanță ca și pentru educația formală;
5. Dezvoltarea și aprobarea procedurilor pentru monitorizarea și controlul corectitudinii cheltuielilor bugetare pentru educația non-formală a adulților.
6. Perfecționarea prevederilor referitoare la IEA în care să se stipuleze clar că educația adulților nu trebuie să se limiteze doar la formarea abilităților de încadrare în câmpul muncii și să asigure de facto dreptul legitim și accesul cetățenilor la programe de

educație non-formală pentru satisfacerea aspirațiilor de formare personală, culturală, civică, democratică a acestora;

7. Perfecționarea prevederilor normative astfel ca APL de nivel 1 și 2 să aibă mai multe oportunități de susținere a programelor de educație non-formală a adulților. Aceasta poate fi realizat prin introducerea în bugetele APL a linii special dedicate pentru astfel de programe în bugetele locale și raionale;
8. Perfecționarea politicilor/procedurilor de finanțare a educației non-formale în IEA în direcția stimulării actorilor, care ar putea să susțină IEA prin alocarea diferitor resurse (umane, informaționale, financiare, fizice) atât la nivel național, cât și la cel local;
9. Accelerarea proceselor de validare a competențelor dezvoltate în context non-formal și informal pentru o recunoaștere din partea statului, mediului de afaceri și sectorului asociativ;
10. Elaborarea unor acte normative ce ar stabili modalitățile de colectare, procesare, interpretare și prezentare a datelor referitoare la educația non-formală a adulților într-un mod periodic;
11. Modernizarea mecanismelor și procedurilor, care ar facilita efectuarea cercetărilor sistematice în domeniul instruirii adulților (studiul necesităților și aspirațiilor de formare, diminuarea obstacolelor, finanțarea programelor de IEA, accesul adulților la programe de formare, rata de participare a adulților la IEA, analiza tendințelor pieței forței de muncă și competențelor necesare într-un anumit sector al economiei, metodologia de predare etc.) pentru a înțelege temeinic situația IEA în Republica Moldova. Se recomandă prognozarea cerinței de capital uman și corespunderea acestuia la viitoarele cerințe ale societății. Se recomandă cercetarea aspirațiilor de formare ale cetățenilor și sub aspectul de autorealizare, și sub aspectul social-cultural, și sub aspectul sportiv-recreativ al cetățenilor, nu doar sub aspect de necesitate de implicare/performanță în câmpul munci. Diseminarea dinamică a rezultatelor acestor cercetări.
12. Perfecționarea mecanismelor, procedurilor ce ar reglementa procesele de evaluare a impactului programelor de educație non-formală a adulților;
13. Dezvoltarea mecanismelor funcționale de asigurare a durabilității programelor de educație non-formală și a entităților furnizoare de educație non-formală a adulților;
14. Includerea în CORM a ocupației "Formator de educație non-formală" cu elaborarea standardelor de calificare pentru ocupația respectivă. În baza acestor standarde vor fi elaborate ulterior curricula pentru formarea formatorilor de educație non-formală și se va realiza certificarea oficială a acestora;
15. Perfecționarea cadrului normativ referitor la instituțiile prestatoare de servicii în domeniul educației non-formale, la formatorii care vor presta servicii de educație non-formală, la instituțiile care vor pregăti formatori pentru educația non-formală, la programele de formare a formatorilor care vor presta servicii de educație non-formală a adulților.
16. Elaborarea mecanismelor ce ar facilita procesele de acreditare a programelor de educație non-formală și a furnizorilor de educație non-formală. De asemenea, se recomandă găsirea unui echilibru în acreditarea obligatorie a cursurilor de formare

pentru adulți și livrarea unor programe care nu ar necesita nici un fel de restricții birocratice, dar care ar fi solicitate de adulți.

17. Revizuirea și modernizarea actelor normative în vederea conștientizării de către cetățeni a importanței IEA și stimulării motivației persoanelor pentru implicarea progresivă în programe de IEA (vouchere, rambursarea de impozite, oferirea anumitor facilități la nivel comunitar sau/și organizațional, posibilități de oferire a unor recompense sau premii, oferirea unor titluri onorifice la nivel local etc.). De asemenea, se recomandă ca să fie identificate oportunități de facilitare a proceselor de atragere a atenției publice asupra educației non-formale a adulților prin intermediul campaniilor de informare/promovare.
18. Elaborarea mecanismelor ce ar facilita procesele de diseminare a succeselor și a bunelor practici în domeniul educației non-formale a adulților la nivele național și internațional;
19. Solidarizarea actorilor implicați în dezvoltarea, livrarea, valorificarea/folosirea programelor de IEA (inclusiv și prin formarea unei entități comune a prestatorilor și utilizatorilor de educație non-formală (asociație, sau rețea națională) și sesizarea factorilor de decizie prin prezentarea unei viziuni comune asupra argumentelor ce țin de elaborarea strategiei naționale de IEA și disponibilitatea de a contribui la dezvoltarea și realizarea planului de implementare a Strategiei naționale de IEA.
20. Modernizarea politicilor și mecanismelor ce reglementează procesele de prestare a IEA în format digital. Se va atrage atenție asupra exigențelor față de programele de formare online la nivel de conținut, metodologie de predare, aspecte de securitate digitală, aspecte deontologice. Se vor perfecționa procedurile de certificare pentru participarea la astfel de programe. Se vor stabili procedurile de finanțare pentru livrarea unor astfel de programe.

ÎNTREBAREA 2

În ce măsură legislația și reglementările actuale ale Republicii Moldova susțin autoritățile locale pentru a extinde gama de programe educaționale pentru adulți și pentru a spori accesibilitatea populației la astfel de servicii?

2.1. CONSTATĂRI REFERITOARE LA SUSȚINEREA DE CĂTRE LEGISLAȚIE ȘI REGLEMENTĂRILE DIN REPUBLICA MOLDOVA A AUTORITĂȚILOR LOCALE ÎN EXTINDEREA GAMEI DE PROGRAME EDUCAȚIONALE PENTRU ADULȚI ȘI ÎN SPORIREA ACCESIBILITĂȚII POPULAȚIEI LA ASTFEL DE SERVICII

În Republica Moldova există deja un solid cadru legislativ și un număr mare de acte normative ce reglementează procesele de formare continuă pentru adulți și care sunt valorificate de autoritățile locale în diversificarea oportunităților de formare pentru adulții din localități. Conform Articolului 195 din Codul Muncii, pentru angajații instituțiilor subordonate financiar autorităților locale, care urmează cursuri de perfecționare profesională la inițiativa angajatorului sunt stabilite următoarele garanții și compensații:

- Salariaților care urmează, la inițiativa angajatorului, cursul de formare profesională cu scoatere din activitate li se menține locul de muncă (funcția) și salariul mediu, li se acordă alte garanții și compensații prevăzute de legislația în vigoare.
- Salariaților care urmează, la inițiativa angajatorului, cursul de formare profesională cu scoatere din activitate, într-o altă localitate, li se compensează cheltuielile de deplasare în modul și în condițiile prevăzute pentru salariații trimiși în deplasare în interes de serviciu.

Codul Muncii, în Articolul 213 prevede că volumul mijloacelor financiare alocate în scopul formării profesionale a angajaților (în mărime de cel puțin 2 la sută din fondul de salarizare al unității), se stabilesc în contractul colectiv de muncă sau în convenția colectivă. În cazul în care participarea salariaților la cursurile sau stagiile de formare profesională este inițiată de angajator, toate cheltuielile aferente sunt suportate de către acesta.

În Republica Moldova, în pofida dificultăților economice, în anul 2021 în buget au fost planificate resurse în sumă de peste 1 miliard de lei pentru susținerea învățământului superior și a perfecționării cadrelor. Prin suma alocată perfecționării cadrelor din diferite sectoare, sunt susținute și administrațiile locale, deoarece persoanele după perfecționare se întorc în comunitățile lor cu un nou bagaj de competențe și contribuie astfel la modernizarea comunităților.²⁹

În baza actelor normative menționate în Capitolul 1, APL sunt tot mai motivate pentru a susține participarea colaboratorilor administrațiilor sau instituțiilor subordonate APL în programe de formare. Astfel, un număr tot mai mare de administrații susțin colaboratorii în

---

²⁹ Sursa: Anexa nr.3 Legea bugetului de stat pentru anul 2021, Nr. 258 din 16.12.2020
https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=124567&lang=ro

continuarea studiilor în cadrul Academiei de Administrare Publică a Republicii Moldova și formarea în cadrul altor instituții de formare profesională continuă. *”Având peste 30 mii de funcționari publici, la comanda de stat se instruiesc ușor peste 1000 de funcționari, în rest se încearcă a identifica alte posibilități financiare de a antrena și mai multe persoane”* (din interviurile pentru studiul prezent).

Deși, în majoritatea cazurilor, autoritățile locale evită să susțină procese de diversificare a oportunităților de formare profesională continuă pentru cetățeni, care nu sunt angajați ai APL sau ai instituțiilor subordonate financiar APL, în administrațiile locale cu o situație financiară mai stabilă, totuși, pot fi identificate anumite oportunități de susținere a aspirațiilor adulților pentru formare continuă. Astfel, consiliile locale pot lua decizii de susținere a unor inițiative de formare profesională continuă pentru cetățeni din localitate, în baza raționamentelor financiare și de impact bine argumentate oferite de solicitantul acestor finanțări. Totuși, aceste situații sunt mai mult excepții decât practici comune. Administrațiile publice, prin decizia consiliilor locale, pot lua decizii de susținere material – financiară a persoanelor cu necesități speciale sau a persoanelor cu venituri mici, care pot fi folosite și pentru participarea la diferite programe de formare. Aceste decizii se iau în urma adresării persoanelor din categoriile menționate către consiliile locale. Practica demonstrează că numărul a astfel de cereri este foarte mic.

Luând în considerație că legea bugetară anuală reprezintă mediul unic în care sunt planificate și repartizate resursele bugetare disponibile ale localității, în condițiile în care Consiliul local are o agendă de priorități de politici bine definită, este imperativă necesitatea unei flexibilități adecvate în procesul de alocare a cheltuielilor publice din soldul resurselor financiare disponibil, reieșind inclusiv și din cerințele persoanelor care necesită servicii educaționale de învățare pe tot parcursul vieții.

În conformitate cu art. 43 alin.(1) lit.s) și t) din Legea nr. 436 din 28.12.2006 privind administrația publică locală, art. 8, art.25, art. 26 alin.(1) lit. b), art. 26 alin. (3) al Legii nr. 397 din 16.10.2003 privind finanțele publice locale, art. 4 alin. (2) lit.g¹) din Legea nr. 435 din 28.12.2006 cu privire la descentralizarea administrativă, având în vedere prevederile art.5 al Legii nr. 86 din 11.06.2020 cu privire la organizațiile necomerciale, Consiliul raional (autoritatea publică locală de nivelul II) poate decide contractarea serviciilor educaționale, în cazul în care au fost identificate astfel de necesități.

La nivel local, APL inițiază procesul de contractare a serviciilor educaționale, sociale, socio-medicale, etc. Conform art. 13 și 14 alin.1 d) al Legii privind achizițiile publice nr. 131/2015, competența de inițiere a procedurii de achiziții publice aparține grupului de lucru. Este important de a asigura că persoanele desemnate în grupul de lucru au capacitatea necesară pentru elaborarea, implementarea și gestionarea procesului de contractare.

În scopul contractării serviciilor educaționale (inclusiv învățarea adulților), este binevenit ca autoritatea contractantă să creeze un grup de lucru separat pe domeniul achizițiilor de servicii educaționale. Aceasta este permis de art. 13 din Legea nr. 131/2015, care prevede că, în funcție de obiectul achiziției, autoritatea contractantă poate crea unul sau mai multe grupuri de lucru din funcționari și specialiști cu experiență profesională în domeniul achizițiilor publice. Activitatea Grupului de lucru este reglementată de Hotărârea Guvernului nr. 667 din

27.05.2016 pentru aprobarea Regulamentului cu privire la activitatea grupului de lucru pentru achiziții.

Pornind de la domeniile de activitate ale Administrației Publice Locale, consiliul local și raional *dezvoltă parteneriate cu organizații necomerciale și internaționale pentru realizarea politicilor locale în domeniu* (art.14, alin(2), și art.43 alin.(a) din Legea nr.436 din 28.12.2006 privind administrația publică locală) și faptul că *învățarea pe tot parcursul vieții se realizează în contexte de educație formală, non-formală și informală*, contextul căreia reprezintă rezultatul unor activități zilnice legate de muncă, mediul familial, timpul liber și nu este organizată sau structurată din punct de vedere al obiectivelor, duratei ori sprijinului pentru învățare (art.123 alin.(5) și alin. (8) Codul Educației), conchidem că serviciile de educație nonformală pentru adulți, prestate de OSC din domeniu, pot fi contractate de către administrația publică locală. Autoritățile publice locale de nivelul unu și doi dispun, conform prevederilor legale, de dreptul de organizare a procesului de examinare a necesităților localităților în privința stabilirii tipurilor de servicii educaționale, dar și elaborarea și aprobarea proiectelor și programelor de dezvoltare a acestor servicii.

Administrațiile locale pot solicita programe de formare a adulților în cadrul proiectelor în care sunt implicate. Administrațiile locale asigură cofinanțarea în cadrul proiectelor din banii din buget sau din contribuția financiară a populației. Partenerii de proiect pot oferi acestor administrații acces gratuit la programe de formare, care contribuie la fortificarea capacităților membrilor echipelor de proiect sau a altor grupuri comunitare. Aceste practici se aplică destul de frecvent în localitățile rurale. Datorită acestor inițiative, tot mai mulți adulți au acces la programe de dezvoltare personală sau profesională. Pe de altă parte, aceste oportunități nu totdeauna sunt valorificate din plin, deoarece deseori este prezentă o motivație modestă a membrilor comunităților pentru implicare în programe de formare.

Gestionarea bugetelor locale este reglementată de mai multe legi și alte normative (Legea privind administrația locală³⁰, Legea privind finanțele publice locale³¹, Legea finanțelor publice și responsabilităților bugetar-fiscale³², etc.), care sunt periodic modificate. Cu toate că la baza elaborării bugetelor unităților administrativ-teritoriale stă principiul autonomiei financiare și responsabilitățile autorităților administrației publice ale unităților administrativ-teritoriale (UAT) de a elabora bugetele în modul stabilit de ele, totuși nu se poate elabora bugetul local în afara politicii generale economice a statului. În unele cazuri primarii sau/și membrii consiliilor locale nu sunt suficient de documentați în domeniul actelor normative existente și nu sunt motivați să studieze în profunzime toate nuanțele prevăzute în ele. Din aceste considerente, se urmează modele conformiste și pentru a evita posibile neplăceri sau dificultăți în raport cu evaluatorii sau auditorii financiari, mai degrabă refuză să contribuie la susținerea programelor de formare non-formală la nivel local. Totuși, sunt și APL, care manifestă inițiative și identifică modalități de finanțare a proiectelor cetățenești pentru soluționarea problemelor locale. De exemplu, Primăria satului Dubăsarii Vechi a lansat un concurs de propuneri de proiecte în cadrul Programului de Bugetare Participativă³³. Pentru Programul de Bugetare Participativă, Bugetul Civic în anul 2021 este alocată suma de

³⁰ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=125219&lang=ro#

³¹ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=125263&lang=ro#

³² https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=125237&lang=ro#

³³ <https://bugetareparticipativa.viitorul.org/buget/>

60.000 lei din bugetul primăriei. Valoarea maximă alocată pentru un proiect va constitui suma de 10.000-15 000 lei. Proiectele depuse vor fi supuse votării de către locuitorii satului pe o platformă online dedicată bugetării participative³⁴. Prestatorii de educație non-formală pot motiva și alte APL să preia această inițiativă și să o implementeze în diferite comunități. De asemenea, prestatorii de servicii de educație non-formală trebuie să lucreze cu membrii comunității ca să-i convingă să voteze proiectele de IEA pentru membrii comunității.

O așteptare optimistă față de extinderea oportunităților de finanțare a activităților de IEA din cadrul bugetelor locale este corelată cu Proiectul de Hotărâre de Guvern³⁵ privind aprobarea Regulamentului-cadru cu privire la mecanismul de finanțare nerambursabilă directă a proiectelor organizațiilor necomerciale. Conform acestui Proiect:

”(1) Regulamentul - cadru cu privire la mecanismul de finanțare nerambursabilă directă a proiectelor organizațiilor necomerciale (în continuare - Regulament) stabilește cadrul general, principiile și condițiile, normele și procedurile de atribuire a finanțărilor nerambursabile directe pentru proiectele organizațiilor necomerciale (în continuare - ON) din fondurile publice.

(2) Organizațiile necomerciale beneficiază de sprijin financiar din fondurile publice, prin finanțarea nerambursabilă directă a proiectelor de interes public din orice domeniu de dezvoltare, în modul stabilit de prezentul Regulament, precum și în limitele alocațiilor financiare prevăzute anual în acest scop în bugetul de stat și în bugetele unităților administrativ-teritoriale.

(7) Condițiile generale de acordare a finanțării nerambursabile directe pentru proiectele organizațiilor necomerciale sunt următoarele:

- a) Prioritățile de finanțare nerambursabilă directă a proiectelor, pe domenii de dezvoltare și cooperare, sunt stabilite anual cu implicarea și consultarea societății civile;*
- b) Autoritățile publice asigură respectarea principiilor care stau la baza procesului de finanțarea nerambursabilă directă a proiectelor organizațiilor necomerciale;*
- c) Atribuirea finanțării nerambursabile directe se face exclusiv pe baza concursului public de depunere a propunerilor de proiecte;*
- d) Finanțarea nerambursabilă directă se oferă pentru implementarea proiectelor pentru o perioadă de până la 2 ani;*
- e) Mecanismul de finanțare nerambursabilă directă a proiectelor ON, este aplicat în toate domeniile de cooperare cu societatea civilă de către autoritățile publice centrale și locale;*
- f) Criteriile de acordare a finanțării nerambursabile directe sunt elaborate în baza criteriilor generale de evaluare a solicitărilor de susținere financiară sau materială, prevăzute la art.5 și 23 ale Legii 86/2020 cu privire la organizațiile necomerciale”.*

---

³⁴ <https://dubasariivechi.md/article/concursul-de-propuneri-de-proiecte-in-cadrul-programului-de-bugetare-participativa-101.html?fbclid=IwAR3zjrENU5gWwLY8ROExLVJriRA5waEdpuG8bG2bQtm5URJZEVuN2fFNyOg>

³⁵ Proiectul de Hotărâre de Guvern privind aprobarea Regulamentului-cadru cu privire la mecanismul de finanțare nerambursabilă directă a proiectelor organizațiilor necomerciale care încă este în starea de consultare publică

Astfel, prestatorii de servicii de educație non-formală a adulților au posibilitatea să se solidarizeze la nivel național pentru a veni cu propuneri la perfecționarea viitorului Regulament și includerea componentelor ce țin de educația non-formală. După aprobarea Regulamentului, prestatorii de servicii de educație non-formală vor avea posibilități extinse de implicare în competițiile pentru obținerea fondurilor din cadrul APL.

2.2. CONCLUZII CU REFERIRE LA SUSȚINEREA DE CĂTRE LEGISLAȚIE ȘI REGLEMENTĂRILE DIN REPUBLICA MOLDOVA A AUTORITĂȚILOR LOCALE ÎN EXTINDEREA GAMEI DE PROGRAME EDUCAȚIONALE PENTRU ADULȚI ȘI ÎN SPORIREA ACCESIBILITĂȚII POPULAȚIEI LA ASTFEL DE SERVICII

În baza constatărilor de mai sus pot fi formulate următoarele concluzii:

- Actualmente autoritățile locale au un anumit sprijin legislativ și normativ pentru a oferi oportunități de formare continuă pentru adulți, dar preponderent politicile și actele normative susțin și promovează educația formală a adulților.
- În mod tradițional, APL acordă sprijin financiar preponderent pentru educația formală a angajaților din instituțiile subordonate APL, educație care se realizează în baza programelor acreditate și de către instituții acreditate.
- Deoarece gestionarea bugetelor este reglementată de mai multe acte legislative și normative, care se modifică frecvent, sunt uneori excesiv de abstracte sau greu de înțeles, reprezentanții ai APL ezită sau chiar evită să susțină financiar programe de educație non-formală a adulților, pentru a nu comite careva erori și a se proteja astfel de posibile sancțiuni din partea organelor de control;
- Există, totuși, APL, care colaborează eficient cu furnizorii de educație non-formală a adulților și identifică posibilități de susținere financiară a programelor de educație non-formală a adulților, aplicând cadrul legislativ și normativ existent;
- În cadrul diferitor proiecte se pilotează mecanisme de bugetare participativă, în cadrul cărora APL în colaborare cu cetățenii pot include în bugetele locale surse pentru realizarea activităților care sunt solicitate ca prioritare pentru cetățeni, inclusiv pentru educația non-formală;
- Pentru OSC-uri sprijinul material din partea statului se realizează în principal prin acordarea dreptului de utilizare gratuită a proprietății publice sau în condiții preferențiale. Astfel, APL pot pune la dispoziție furnizorilor de educație non-formală a adulților spații și comodități gratuite pentru realizarea activităților de instruire;
- Regulamentului-cadru cu privire la mecanismul de finanțare nerambursabilă directă a proiectelor organizațiilor necomerciale prevede oportunități pentru susținerea financiară a OSC-urilor din partea APL (inclusiv pentru inițiative de educație non-formală a adulților).

2.3. RECOMANDĂRI PENTRU EFICIENTIZAREA PROCESELOR DE SUSȚINERE DIN PARTEA LEGISLAȚIEI ȘI REGLEMENTĂRIILOR DIN REPUBLICA MOLDOVA A AUTORITĂȚILOR LOCALE ÎN IEA

În baza constatărilor și concluziilor referitoare la susținerea de către legislație și reglementările din Republica Moldova a autorităților locale în IEA se recomandă:

1. Revizuirea și modernizarea Legii privind administrația publică locală cu includerea în responsabilitățile autorităților locale și susținerea activităților de educație non-formală a cetățenilor (în actuala Lege privind administrația publică locală nu este reflectată suficient educația non-formală a adulților);
2. Modernizarea prevederilor actelor legislativ-normative (inclusiv a Codului Muncii și a Regulamentului pentru formarea continuă a adulților) în vederea extinderii posibilităților de finanțare a activităților de educație non-formală și informală a adulților la nivel local pentru toți cetățenii Republicii Moldova;
3. Elaborarea și adoptarea actelor normative orientate spre a extinde drepturile și competențele APL de a direcționa resurse pentru educația non-formală a tuturor membrilor comunității și, în special, pentru susținerea programelor de formare pentru categoriile dezavantajate din punct de vedere al accesului la programe de formare continuă.
4. Elaborarea și adoptarea actelor normative ce ar permite APL să susțină (inclusiv financiar) prestatorii de servicii de IEA (inclusiv educație non-formală) la nivel local și alți beneficiari ai programelor non-formale de instruire.
5. Abordarea inițiativelor de modernizare a actelor normative în vederea susținerii proceselor de educație non-formală la nivel local în cadrul Congresului Autorităților Locale din Moldova (CALM) și sporirea nivelului de coeziune a autorităților locale în vederea soluționării acestor deziderate;
6. Solidarizarea APL pentru a realiza activități de elaborare a inițiativelor legislative referitoare la extinderea autonomiei APL în susținerea activităților de IEA la nivel local (în special a educației non-formale).
7. Solidarizarea furnizorilor de IEA și a aspiranților la programe de IEA în vederea conceptualizării și realizării activităților de advocacy pentru sensibilizarea factorilor de decizie asupra necesității de modernizare a cadrului legislativ-normativ referitor la extinderea gamei de oportunități de IEA la nivel local prin:
  - a. finanțarea prestatorilor de servicii de instruire non-formală, care livrează activități de formare pentru satisfacerea aspirațiilor educaționale ale membrilor comunității;
  - b. motivarea prestatorilor de servicii de IEA de a diversifica oferta educațională pe diferite arii de interese ale cetățenilor și pentru diferite categorii de populație la nivel local;
  - c. motivarea cetățenilor de a se implica mai activ în valorificarea ofertelor educaționale existente și în solicitarea altor oferte ce ar corespunde aspirațiilor lor;
  - d. testarea unor mecanisme legale de rambursare parțială a costurilor de formare.
8. Pentru a face mai cooperante autoritățile locale în vederea susținerii programelor de educație non-formală ar fi relevant ca promotorii educației non-formale să-și unească/coordoneze eforturile și să identifice oportunități de dezvoltare a unui compendiu sau a unui ghid digital de acte normative, care ar putea ajuta autoritățile

locale să se orienteze mai operativ, să opereze mai eficient cu cadrul legal în vigoare și să găsească soluții adecvate pentru susținerea programelor de educație non-formală la nivel local. Compendiul/ghidul se va plasa pe o platformă digitală și va fi accesibil gratuit. De asemenea, se recomandă de a identifica o echipă de gestionare a Compendiumului/ghidului digital, care să poată ajusta rapid informațiile în dependență de modificările operate în actele normative. Echipa de gestionare a compendiumului/ghidului va dezvolta și un instrument de feedback operativ la întrebările sau solicitările utilizatorilor platformei. Va fi dezvoltată și un instrument de evaluare, prin care administratorii vor colecta date referitoare la calitatea serviciului prestat și vor putea identifica oportunități de îmbunătățire progresivă. Acest compendiu/ghid ar fi foarte util și promotorilor locali de educație non-formală în negocierile cu APL și în realizarea activităților de advocacy în vederea asigurării respectării drepturilor legitime ale cetățenilor la educație non-formală de calitate.

9. Mediatizarea mai hotărâtă a cazurilor de inegalitate în accesul la programe de IEA a categoriilor de populație din regiunile rurale și din categoriile cu venituri modeste.
10. Mediatizarea mai hotărâtă a inegalităților dintre abordarea educației formale și non-formale la nivel local.
11. Diseminarea cât mai activă și multidimensională a succeselor și bunelor practici de colaborare între APL și furnizorii de educație non-formală pentru susținerea (inclusiv financiară) a programelor de educație non-formală a adulților.

ÎNTREBAREA 3

Ce instituții publice, private, non-profit în domeniul IEA există în Moldova și în ce măsură este asigurată durabilitatea oferirii educației adulților din aceste sectoare?

3.1. CONSTATĂRI REFERITOARE LA INSTITUȚIILE PUBLICE, PRIVATE, NON-PROFIT ÎN DOMENIUL IEA ȘI LA MĂSURA ÎN CARE ESTE ASIGURATĂ DURABILITATEA ACESTOR INSTITUȚII

3.1.A CONSTATĂRI REFERITOARE LA INSTITUȚIILE PUBLICE, PRIVATE, NON-PROFIT ÎN DOMENIUL IEA ȘI LA MĂSURA ÎN CARE ESTE ASIGURATĂ DURABILITATEA ACESTOR INSTITUȚII DEDUSE DIN STUDIUL DOCUMENTAȚIEI

În prim plan, situația în domeniul IEA depinde fundamental de legislația care este adoptată de Parlamentul Republicii Moldova. În același context, IEA depinde mult de actele normative elaborate de Guvernul Republicii Moldova și de diverse ministere. În constatările referitoare la "Întrebarea 1" au fost expuse diverse acte legislative și normative pe care Parlamentul și Guvernul Republicii Moldova le-au adoptat pentru a moderniza procesele de IEA în republică. Un domeniu, care ar necesita o atenție deosebită sub aspect legislativ ar fi asigurarea durabilității tuturor formelor de educație a adulților: formală, non-formală, informală. Toate aceste acte legislative și normative au contribuit la constituirea sau/și restructurarea

multiplelor instituții publice, private, non-profit din domeniul IEA. Ulterior vor fi prezentate informații specifice referitoare la categoriile de bază de entități din domeniul IEA.

Pe site-ul MECC în compartimentul "Învățare pe tot parcursul vieții"³⁶ pot fi găsiți toți prestatorii de servicii de educație a adulților, cu programe de formare continuă deja acreditate.

Universitățile

În Republica Moldova au fost realizate deja succese semnificative în diversificarea instituțiilor ce oferă oportunități de educație a adulților. Menționăm universitățile care au ca misiune de a oferi oportunități de formare pentru persoane adulte în conformitate cu programele oficiale de studii. Astfel, în anul de studii 2020-2021 în republica Moldova activează 24 de universități în care își fac studiile 59033 adulți. Universitățile de stat sunt finanțate de la bugetul de stat, din donații sau/și proiecte, din plata pentru serviciile oferite. Universitățile private sunt finanțate din plata pentru serviciile prestate, donații, proiecte. În scopul modernizării progresive a accesului adulților la programe de formare, unele universități au instituit centre/sectii/departamente de formare profesională continuă (de exemplu: USM, UTM, ASEM, USMF, USARB, UPSC, UASM, UST, USCH etc.). Aceste centre sunt subdiviziuni funcționale ale universităților, își desfășoară activitatea în conformitate cu legislația în vigoare și cu regulamentele de funcționare aprobate de senatele universităților. Misiunea acestor centre este reflectată în misiunea Departamentului de formare continuă a USM *"de a promova cultura învățării pe tot parcursul vieții prin asigurarea cadrului pentru dezvoltarea personală și profesională a adulților, conform necesităților și aspirațiilor acestora, prin actualizarea sau obținerea de noi cunoștințe și competențe necesare integrării active în societate și pe piața muncii."* Direcțiile principale ale centrelor/sectiilor/departamentelor de formare profesională continuă pot fi structurate conform următoarelor categorii de activități³⁷:

- *"studierea necesităților de formare continuă a beneficiarilor serviciilor educaționale, inclusiv a instituțiilor publice și private, a instituțiilor de învățământ general, profesional tehnic, superior;*
- *formarea profesională continuă a cadrelor didactice din învățământul general, profesional tehnic, superior;*
- *formarea profesională continuă a personalului din economia națională la specialitățile la care sunt realizate programe de formare inițială în cadrul universităților;*
- *formarea continuă a adulților prin programe ce asigură dezvoltarea personală sub aspect social, civic, cultural, socioeconomic, tehnologic, ecologic etc."*

USM propune Programul de Masterat de 2 ani "Formarea formatorilor" cu un volum de 120 credite³⁸. Acest program este primul de acest gen care vine să inițieze procesele de certificare a formatorilor, care vor fi specializați pe dezvoltarea și livrarea atât a programelor de educație formală, cât și a programelor de educație non-formală.

---

³⁶ <https://mecc.gov.md/ro/content/baza-de-date-programelor-acreditate-de-ministerul-educatiei-culturii-si-cercetarii>

³⁷ http://usm.md/?page_id=228

³⁸ http://psesas.usm.md/assets/documents/formarea_formator.pdf

Din cauza micșorării numărului de candidați ce vor să-și continue studiile în cadrul universităților, se diminuează și ponderea susținerii financiare pentru universitățile de stat. În aceste condiții pentru a asigura durabilitatea instituțiilor, universitățile diversifică gama serviciilor formative contra plată. Universitățile care sunt mai competitive, atrag mai mulți candidați pentru oportunitățile oferite. Universitățile cu programe mai puțin solicitate se confruntă deja cu dificultăți în asigurarea durabilității instituțiilor. Universitățile private care livrează servicii competitive, au cereri pentru oferta educațională și își asigură astfel durabilitatea. Universitățile de stat livrează și programe de formare finanțate de stat (în acest caz formabilii nu plătesc pentru studii) și programe de formare pentru care formabilul trebuie să achite taxele de studii.

Centrele de excelență

În scopul dezvoltării, eficientizării, sporirii calității și relevanței învățământului profesional tehnic, orientat spre cerințele economiei naționale la nivel local, regional, național și sectorial, pentru asigurarea sinergiei dintre sistemul educațional și sectorul real al economiei, prin Ordinul Nr. 1158 din 04.12.2015 al Ministerului Educației a fost aprobat regulamentul cadru de organizare și funcționare a Centrului de excelență. Actualmente la MECC sunt înregistrate 13 centre de excelență:

- Centrul de excelență în informatică și tehnologii informaționale;
- Centrul de excelență în transporturi;
- Centrul de excelență în construcții;
- Centrul de excelență în servicii și prelucrarea alimentelor;
- Centrul de excelență în industria ușoară;
- Centrul de excelență în economie și finanțe
- Centrul de excelență în energetică și electronică;
- Centrul de excelență în medicină și farmacie „Raisa Pacalo”;
- Centrul de excelență în educație artistică „Ștefan Neaga”;
- Centrul de excelență în Horticultură și Tehnologii Agricole din Țaul;
- Centrul de excelență în Viticultură și Vinificație din Chișinău;
- Centrul de Excelență în Securitatea Frontierei;
- Centrul de Excelență în Administrarea Afacerilor al Universității Cooperatist-Comerciale din Moldova.

„În vederea exercitării funcției de formare profesională continuă a cadrelor didactice de specialitate și manageriale din instituțiile de învățământ profesional tehnic, Centrului de excelență îi revin următoarele atribuții³⁹:

- *organizare a cursurilor de formare profesională continuă a cadrelor didactice de profil și maștrilor-instructori din cadrul școlilor profesionale și colegiilor arondate în domeniul de specializare al Centrului de excelență;*
- *organizare a cursurilor de formare profesională continuă a cadrelor didactice de specialitate/manageriale în administrarea instituțiilor și serviciilor educaționale, administrarea resurselor umane și alte subiecte manageriale;*
- *organizare a stagiilor de formare continuă pentru cadrele didactice de specialitate și maștri-instructori din instituțiile de învățământ profesional tehnic în cadrul altor instituții de formare continuă și întreprinderi;*

---

³⁹ <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=362790>

- *facilitare a mobilității cadrelor din instituțiile de învățământ profesional tehnic spre Centrul de excelență, în scopul transferului de bune practici și capacități didactice și manageriale”.*

Centrele de excelență sunt finanțate din bugetul de stat, donații, proiecte, plata pentru serviciile prestate. Sunt două categorii de bază de grup țintă pentru centrele de excelență:

- persoane care au absolvit cel puțin gimnaziul și vor să obțină o calificare profesională;
- cadrele didactice de specialitate și cele manageriale din instituțiile de învățământ vocațional.

Majoritatea programelor de formare livrate de centrele de excelență sunt gratuite. Centrele de excelență livrează și programe de formare contra cost.

Centrele de excelență au asigurată durabilitatea prin susținerea financiară din partea statului.

Institutul de Formare Continuă (IFC)⁴⁰

Institutul de Formare Continuă este una din primele instituții private și polifuncționale de formare continuă din Republica Moldova. IFC este finanțat din plata pentru serviciile prestate, donații, proiecte. Publicul țintă pentru IFC sunt toți doritorii de a achiziționa contra plată ofertele educaționale ale instituției. IFC își asigură durabilitatea prin livrarea ofertelor educaționale. Actualmente IFC propune următoarele oferte educaționale:

- Studii de calificare profesională suplimentară pentru cadrele didactice;
- Recalificare profesională în domeniile: Pedagogie și Psihologie; Limbi Moderne și Clasice; Tehnologii Informaționale; Economie;
- Cursuri de formare continuă cu un volum de 10 și de 20 de credite pentru cadre didactice, manageri școlari, psihologi școlari;
- Învățământ la distanță pe platformele Moodle și Adobe Connect;
- Cursuri tematice de scurtă durată.

Institutul de Științe ale Educației (IȘE)⁴¹

Institutul public de Științe ale Educației oferă programe de formare continuă pentru cadrele didactice și manageriale din sistemul educațional din republică. Formarea profesională continuă la I.Ș.E. desemnează ansamblul activităților didactice orientate spre actualizarea periodică a pregătirii profesionale inițiale, spre adaptarea acestora la noile exigențe ale desfășurării proceselor educaționale și spre asimilarea unor noi cunoștințe. Pe parcursul stagiilor de formare continuă, cadrele didactice și de conducere școlare promovează conținuturi în baza standardelor de formare profesională continuă, acumulează credite profesionale transferabile, achiziționează, își dezvoltă și exersează în practica educativă competențe noi în conformitate cu modernizările curriculare și cu prevederile europene. Departamentul de Formare continuă este constituit din catedrele: Învățământ Primar și Educație Timpurie; Didactica Disciplinelor Școlare; Psihopedagogie și Management Educațional. IȘE este finanțat din bugetul de stat, din plata pentru serviciile prestate contra cost și din cadrul proiectelor în care este implicat. Institutul livrează și servicii gratuite de formare, precum și servicii de formare contra plată.

⁴⁰ <https://iic.md/ro/pagina-principala>

⁴¹ <https://ise.md/despre-institut/>

Academia de Administrare Publică⁴²

Misiunea Academiei este formarea și dezvoltarea competențelor profesionale ale personalului din serviciul public, contribuind, astfel, la promovarea și implementarea politicii statului în domeniul administrației publice din Republica financiară din partea statului, prin ofertele pe care le propune grupurilor țintă, și prin implicarea instituției în diverse proiecte internaționale Moldova. Academia este finanțată din bugetul de stat, din plata pentru serviciile prestate contra cost și din cadrul proiectelor în care este implicată. Academia oferă locuri de studii finanțate de la bugetul de stat (în acest caz formabilii nu plătesc pentru studii) și locuri de studii cu plată (în acest caz formabilii achită costul studiilor). Durabilitatea Academiei este asigurată prin susținerea financiară din partea statului, prin ofertele pe care le propune grupurilor țintă, și prin implicarea instituției în diverse proiecte internaționale.

Centrul Educațional Pro Didactica⁴³

ONG Centrul Educațional PRO DIDACTICA oferă programe complexe și tematice de formare profesională continuă a cadrelor didactice și manageriale în baza Ordinului nr. 635 din 28.12.2017 emis de Ministerul Educației, Culturii și Cercetării al Republicii Moldova. Tematicile și tipul cursurilor sunt selectate în baza necesităților și aspirațiilor viitorilor formabili. CEPD este finanțată din cadrul proiectelor în care este implicată, din plata pentru serviciile livrate. Publicul țintă – orice persoană, care tinde să-și perfecționeze competențele personale, cadrele didactice și manageriale din toate instituțiile educaționale. CEPD oferă servicii de educație non-formală atât gratuite cât și cu plată. Durabilitatea CEPD se menține preponderent prin implicarea în proiecte internaționale și parțial prin serviciile pe care le prestează.

Asociația Obștească "Educație pentru Dezvoltare"⁴⁴

Misiunea AED este de a susține dezvoltarea educației formale și non-formale, corelate cu nevoile celui ce învață, cerințele mediului economic și de protecție a naturii, prin modernizarea și implementarea politicilor educaționale, în colaborare cu instituțiile publice, societatea civilă și partenerii de dezvoltare. AED oferă multiple oportunități de formare profesională continuă pentru cadrele didactice și manageriale din învățământul vocațional. AED a contribuit la formarea Departamentului de Formare Continuă a UTM și susține acest Departament în vederea îmbunătățirii ofertelor educaționale atât în format clasic, cât și în format online. AED a contribuit în mod semnificativ la dezvoltarea secțiilor de formare continuă a centrelor de excelență din republică. AED susține și procesele de formare continuă a cadrelor didactice din învățământul vocațional și a reprezentanților pieței muncii din republică în domeniile de elaborare a standardelor ocupaționale, a standardelor de calificare, a programelor de învățământ și a curricula modulare pentru învățământul vocațional.

AED oferă oportunități în formarea adulților în domeniul agriculturii, livrează multiple training-uri ocupaționale pe meserii, masterclass-uri cu diverși agenți economici. În acest scop sunt invitați și experți/formatori de peste hotare. Aceste activități sunt destul de costisitoare, dar, cu părere de rău, ele nu sunt certificate la nivel oficial. AED facilitează procesele de elaborare a planurilor strategice ale instituțiilor cu care colaborează și în cadrul acestor activități se pune un accent puternic pe colaborarea cu APL, inclusiv și în domeniul susținerii

---

⁴² <http://www.aap.gov.md/ro>

⁴³ <http://prodidactica.md>

⁴⁴ <http://aed.org>

proceselor de educație formală și non-formală. AED susține activ procesele de diseminare a succeselor și bunelor practici obținute de beneficiarii asociației în promovarea și realizarea educației non-formale. AED este finanțată din cadrul proiectelor în care este implicată, din plata pentru serviciile livrate. Participanții la programele de formare livrate/susținute de AED nu achită taxe de participare. Durabilitatea AED este asigurată de susținerea financiară din partea proiectelor în care este implicată.

Bibliotecile din Sistemul Național de Biblioteci

În ultimii trei ani, Sistemul Național de Biblioteci și-a modernizat serviciile prestate populației în direcția dezvoltării și livrării programelor de formare pentru adulți. Fiecare bibliotecă raională este și centru raional de formare, care oferă asistență formativă bibliotecarilor din raion în vederea dezvoltării și livrării serviciilor de formare pentru diferite categorii de populație (inclusiv pentru adulți). Bibliotecile dezvoltă și livrează programe de formare în conformitate cu necesitățile populației din aria de servire. Cele mai solicitate programe de formare au fost:

- Dezvoltarea competențelor în domeniul culturii informației (de a identifica rapid resursele adecvate pentru căutarea și accesarea informației necesare);
- Dezvoltarea competențelor digitale (utilizarea TIC, Internetului, e-serviciilor, aplicațiilor de comunicare și instruire la distanță etc.);
- Dezvoltarea competențelor de dezvoltare personală (abilități de comunicare, adoptarea unui stil sănătos de viață, managementul echipelor, oratorică, gândirea critică etc.);
- Dezvoltarea competențelor de angajare în câmpul muncii (căutarea ofertelor de muncă, elaborarea unui CV și a scrisorii de intenție, prestația la interviu etc.);
- Dezvoltarea competențelor antreprenoriale (educație economică, inițierea și administrarea micilor afaceri etc.);
- Învățarea limbilor străine.

Deși dispun de puține resurse (inclusiv financiare), bibliotecile active dezvoltă și livrează diverse programe de formare non-formală pentru colaboratorii bibliotecilor. Astfel, numai în anul 2020 un număr de 3788 bibliotecari din republică au participat la activități de formare livrate de alte biblioteci cu un volum total de 133209 ore. Chiar și în condițiile de pandemie, bibliotecile active au identificat multiple oportunități de educație non-formală cetățenilor pe diferite subiecte: folosirea tehnologiilor digitale pentru a comunica cu cei apropiați; educație pentru sănătate; folosirea aplicațiilor G-Meet, G-Classroom, G-Forms, whiteboard și altor aplicații solicitate la realizarea educației la distanță. Bibliotecile raionale au continuat formarea non-formală a personalului din bibliotecile rurale. Bibliotecile publice sunt finanțate din bugetul de stat și foarte puțin din plata pentru serviciile prestate. Publicul țintă al bibliotecilor este toată populația republicii și cetățenii străini aflați în republică. Serviciile de educație non-formală livrate de biblioteci sunt gratuite. Bibliotecile din centrele urbane au asigurată durabilitatea din partea statului. Bibliotecile din satele cu un număr mai mic de populație riscă să fie închise din cauza lipsei de resurse pentru întreținerea lor.

Agencia Națională de Ocupare a Forței de Muncă (ANOFM)⁴⁵

ANOFM are Misiunea de a spori posibilitățile de ocupare a persoanelor aflate în căutarea unui loc de muncă și susține angajatorii la identificarea forței de muncă calificate și crearea locurilor noi de muncă. În acest scop ANOFM oferă oportunități de formare pentru persoanele aflate în căutarea unui loc de muncă prin contractarea diferitor categorii de prestatori de servicii de IEA acreditați. ANOFM este finanțată din bugetul de stat. Participarea la programe de formare este gratuită pentru formabili. ANOFM are asigurată durabilitatea din partea statului.

Institutul muncii al Confederației Sindicatelor Naționale din Moldova⁴⁶

Institutul Muncii este considerat elementul de bază al sistemului educațional sindical și de formare a cadrelor sindicale al CNSM. Activitatea Institutul Muncii este axată în special pe următoarele direcții principale:

- coordonarea și implementarea metodologiei științifico-didactice a sistemului educațional al CNSM;
- elaborarea programelor de formare continuă a funcționarilor și activiștilor sindicali și a programelor tematice;
- formarea cadrelor și militanților sindicali de nivel național-interramural;
- acordarea asistenței metodico-didactice pentru desfășurarea procesului de formare la diferite niveluri;
- studii, sondaje sociologice, analize, cercetări științifice în domenii de interes sindical.

Institutul muncii este finanțat de Confederația Sindicatelor, din plata pentru serviciile prestate, din proiectele în care este implicat. Unele servicii de formare ale institutului muncii sunt achitate de confederația Sindicatelor sau/și din cadrul anumitor proiecte. Pentru formabili participarea la aceste activități este gratuită. În același timp Institutul oferă și servicii de formare cu plată. În acest caz beneficiarii achită taxele de participare. Institutul muncii are asigurată durabilitatea din partea Confederației Sindicatelor, a serviciilor pe care le prestează.

Confederația Națională a Patronatului din Republica Moldova (CNPRM)

CNPM reprezintă organizația mediului de afaceri care promovează și apără interesele legitime ale membrilor săi în relațiile cu autoritățile publice, sindicatele și alte entități juridice. Conform Legii nr. 976 din 11.05.2000⁴⁷, Patronatele "asigură membrilor lor informații utile, facilitează relațiile dintre aceștia, precum și relațiile cu alte organizații, promovează interesul managerial, prestează servicii de consultanță și asistență de specialitate, inclusiv în domeniul pregătirii și folosirii forței de muncă în scopul sporirii productivității muncii". De asemenea, Patronatele oferă servicii de susținere și dezvoltare a capacităților profesionale pe subiecte de interese ale membrilor. CNPRM este la autofinanțare. Grupul țintă – membrii confederației.

Proiectele internaționale ce activează în Republica Moldova

Majoritatea absolută a proiectelor internaționale în Republica Moldova livrează sau susțin multiple programe și activități de formare a adulților. Datorită acestui fapt un număr

---

⁴⁵ <https://anofm.md>

⁴⁶ <https://institutulmuncii.md>

⁴⁷ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=64325&lang=ro

impresionant de persoane (în special din regiunile rurale) au avut posibilități să participe la programe de formare pe diverse domenii. Pot fi evidențiate următoarele entități care susțin activ inițiative în domeniul IEA: DVV International, PNUD Moldova, Fundația Soros, USAID, Agenția Elvețiană pentru Dezvoltare și Cooperare, Agenția de Cooperare Internațională a Germaniei, Fundația Servicii de Dezvoltare din Liechtenstein, Agenția Suedeză pentru Dezvoltare Internațională etc. Publicul țintă – cetățenii Republicii Moldova. Participanții la activitățile de formare livrate de proiectele internaționale sau/și cu suportul proiectelor internaționale nu achită nici un fel de taxe de participare. Instruirile sunt gratuite.

Instituții private / comerciale care livrează programe de formare a unor competențe profesionale specifice

În ultimul timp au devenit foarte active companiile / instituțiile private / comerciale ce livrează programe de formare de scurtă durată pentru formarea unor competențe profesionale specifice: contabilitate, limbi străine, șoferie, frizerie etc. Plata pentru aceste servicii este achitată de formabili. Marile companii au deja o practică lăudabilă de a oferi oportunități de formare de înaltă calitate propriilor angajați.

ONG-uri

Deosebit de active și dinamice în livrarea serviciilor de educație non-formală a adulților sunt ONG-urile (inclusiv și ONG-uri care activează în mediul rural). Majoritatea absolută a surselor pe care ONG-urile le folosesc pentru prestarea serviciilor de formare a adulților vin din granturi. În afara acestor granturi multe ONG-uri nu ar fi sustenabile. ONG-urile care au manifestat performanță și sunt incluse în "Lista beneficiarilor în drept să participe la desemnarea procentuală" valorifică pentru asigurarea durabilității posibilitatea transferului de către cetățeni a 2% din impozitul pe venit către ONG-urile respective. Unele ONG-uri colaborează cu diferiți parteneri (inclusiv cu APL) pentru a beneficia de gratuități/diminuări de plată la folosirea spațiilor pentru instruire, la plata serviciilor comunale etc. În majoritatea cazurilor ONG-urile valorifică resursele din proiectele în care sunt implicate pentru livrarea activităților de educație non-formală. Astfel, beneficiarii acestor servicii nu plătesc pentru participarea la activități de formare. În ultimul timp, este în creștere numărul ONG-urilor care prestează și anumite servicii de formare contra cost. De obicei ONG-urile livrează programe de formare a adulților pe următoarele domenii: educația civică, educația interculturală și cultura păcii, educația mediatică, educație financiară, relații interpersonale, programe de dezvoltare personală și formare de competente, educație și cultură generală, orientarea în carieră a tinerilor, alfabetizare politică, educația minorităților, a categoriilor marginalizate, programe pentru femei, refugiați, părinți, educația în familie, cursuri de acordare a primului ajutor și multe altele.

Intervievații în cadrul acestui studiu au menționat că *"sunt frecvente cazurile în care prestatorii de educație non-formală au o activitate haotică în dependență de specificul proiectului în care sunt implicați. La trecerea de la un proiect la altul se schimbă preponderent și tematica serviciilor de formare. Acest fapt nu contribuie la fortificarea unor competențe profesionale profunde ale formatorilor pe un domeniul de expertiză și a imaginii de structură durabilă a prestatorilor. Ca efect scade și calitatea serviciilor livrate, dar și credibilitatea acestor formatori în rândul potențialilor beneficiari"*.

Muzeele, teatrele, cinematografele, centrele culturale și galeriile de artă, organizațiile sportive, centrele de agrement, în anumite circumstanțe, îndeplinesc și funcții de educație non-formală a adulților.

3.1.B CONSTATĂRI REFERITOARE LA INSTITUȚIILE PUBLICE, PRIVATE, NON-PROFIT ÎN DOMENIUL IEA ȘI LA MĂSURA ÎN CARE ESTE ASIGURATĂ DURABILITATEA ACESTOR INSTITUȚII DEDUSE DIN INTERVIURILE REALIZATE ÎN CADRUL STUDIULUI

Adițional la constatările prezentate mai sus și identificate în baza analizei documentelor relevante, interviurile realizate au oferit temei pentru formularea și următoarelor constatări:

- Marea majoritate a intervievaților au confirmat faptul că *”actualmente în Republica Moldova există mai multe entități care oferă activități de educație a adulților. Majoritatea acestor instituții livrează programe de educație formală”*. În opinia intervievaților *”există o inechitate în condițiile create instituțiilor ce oferă servicii de educație formală comparativ entitățile care oferă programe de educație non-formală. Pentru instituțiile se livrează activități de educație formală există o puternică susținere din partea structurilor statale, sunt stipulate prevederi legislative și normative foarte clare, sunt direcționate resurse bine determinate, sunt proceduri clare de formare de angajare a personalului, sunt politici clare și fonduri de asigurare a durabilității acestor instituții etc. În cadrul educației non-formale și prevederile legislativ-normative nu sunt suficient de clare, și oportunitățile de finanțare sunt mai reduse ca pentru educația formală, și formarea personalului nu este reglementată corespunzător. Furnizorii de educație non-formală atrag resurse preponderent din participarea în proiecte internaționale și astfel asigurarea durabilității pentru aceste entități este destul de incertă”*;
- Intervievații au menționat că *”pentru furnizorii de educație formală este mai ușor să acrediteze programele de formare și instituțiile în care activează și să ofere formabililor certificate de absolvire a unor cursuri acreditate. Din aceste considerente și motivația cetățenilor pentru programe de educație formală este semnificativă. Pentru furnizorii de educație non-formală este mult mai dificil să acrediteze programele de formare din cauza costurilor mari și a procedurilor sofisticate.”*
- Intervievații au menționat că *”în cadrul entităților ce oferă educație formală nu se realizează activități ce ar forma la participanți o cultură de învățare pe tot parcursul vieții și ca efect, cetățenii au deseori o percepție simplistă asupra programelor de educație non-formală, le consideră a fi secundare și mai lipsite de importanță. Ca efect – motivația mai redusă a cetățenilor pentru implicarea în activitățile realizate de furnizorii de educație non-formală”*;
- Intervievații au menționat că pentru a deveni mai competitivi *”Prestatorilor de educație non-formală le lipsesc competențe pentru a răspunde operativ cererilor grupurilor țintă cu oferte profesioniste și atractive, pentru a promova activ aceste oferte accentuând beneficiile ofertelor pentru potențialii formabili, pentru a convinge solicitanții să accepte oferta prestată. Este un lucru foarte greu într-o economie competitivă”*;
- *”Entitățile ce furnizează programe de educație non-formală se confruntă cu dificultăți în recrutarea personalului pentru realizarea activităților de formare și cu fluctuația înaltă a personalului din diverse cauze: salarizare inadecvată, schimbări frecvente,*

perspective de carieră limitate etc. Unii furnizori atrag pentru funcțiile de formator cadre didactice din localitate, dar în multe cazuri cadrele didactice nu sunt bine familiarizate cu exigențele andragogiei în planificarea și realizarea activităților de formare cu adulții”;

- *Intervievații au menționat că ”În multe cazuri, în special în mediul rural, infrastructura pe care o posedă prestatorii de educație non-formală nu corespunde cerințelor andragogice moderne, fapt ce contribuie la diminuarea intereselor adulților față de ofertele educaționale de IEA”;*
- *Intervievații au atras atenția asupra faptului că actualmente ”furnizorii de educație non-formală nu realizează activ schimburi de experiențe și transferuri de bune practici. astfel, inovațiile de educație non-formală se promovează mai lent”;*
- *Intervievații au menționat că ”deși în legislația actuală sunt prevăzute anumite oportunități pentru susținerea educației non-formale la nivel local, totuși puțini furnizori de educație non-formală valorifică aceste posibilități. De asemenea, furnizorii de educație non-formală ezită să se solidarizeze pentru a realiza activități de advocacy pentru a solicita modernizarea politicilor și normativelor referitoare la susținerea educației non-formale a adulților”;*
- *Intervievații au menționat că ”în scopul diversificării grupurilor țintă, unii furnizori de educație non-formală constituie parteneriate cu agenții economici, care au nevoie ca personalul lor să fie instruit, dar nu solicită neapărat programe acreditate în acest scop. Agenții economici sunt mai flexibili decât APL și în achitarea costurilor pentru serviciile de educație non-formală”;*
- *Intervievații au menționat că ”furnizorii de educație formală au încă o pondere redusă a ofertelor de formare online, care sunt tot mai solicitate pe piața de servicii educaționale”;*
- *Intervievații au menționat că ”actualmente nu există un centru național coordonator pentru educația non-formală (de exemplu ”Asociația furnizorilor de educație non-formală”), care ar contribui la consolidarea rețelei furnizorilor de educație non-formală pentru adulți, ar facilita procesele de sinergie a eforturilor prestatorilor de educație non-formală pentru modernizarea legislației în domeniul IEA, ar facilita schimburile de experiență și informații între actorii implicați în IEA, ar contribui la identificarea și deschiderea oportunităților de finanțare a furnizorilor de educație non-formală”.*

3.2. CONCLUZII REFERITOARE LA INSTITUȚIILE PUBLICE, PRIVATE, NON-PROFIT ÎN DOMENIUL IEA DIN MOLDOVA ȘI MĂSURA ÎN CARE ESTE ASIGURATĂ DURABILITATEA OFERIRII EDUCAȚIEI ADULȚILOR DIN ACESTE SECTOARE

În baza informației de mai sus putem formula următoarele concluzii:

- În Republica Moldova există deja o semnificativă varietate de entități care livrează activități de IEA. Însă, marea majoritate a acestor entități livrează preponderent activități de educație formală, pentru care sunt direcționate resurse bine determinate, există suficiente reglementări, există personal certificat pentru livrarea activităților de formare;

- Entitățile care livrează activități de educație formală au o susținere stabilă din partea statului și astfel au perspective de durabilitate mai avansate comparativ cu entitățile care livrează activități de educație non-formală;
- ONG-le, care prestează preponderent servicii de educație non-formală diferitor categorii de adulți, sunt bazate în temei pe resurse din proiectele internaționale, iar durabilitatea financiară a acestora este precară;
- Sistemul de educație formală interferă destul de modest cu sistemul de educație non-formală. Astfel, cetățenii au o percepție simplistă a conceptelor de educație a adulților și de formare pe tot parcursul vieții;
- Furnizorii de IEA au o pondere relativ redusă a serviciilor prestate online (a nu se lua în considerație situația educațională din cadrul pandemiei de Covid 19, deoarece, formabilii care au realizat instruirii online, în mare majoritate sunt înscriși la programe de formare clasice);
- Prestatorilor de educație non-formală le lipsesc competențe pentru a răspunde operativ cererilor grupurilor țintă, pentru a promova activ aceste oferte, pentru a convinge solicitanții să accepte oferta prestată. Este un lucru foarte greu într-o economie competitivă.
- Furnizorii de servicii de IEA sunt relativ inerți și în promovarea ofertelor educaționale, astfel ca informația despre ele să ajungă la potențialii solicitanți de IEA;
- Prestatorii de servicii de IEA, în special cei care oferă servicii de educație non-formală, se confruntă cu probleme semnificative în recrutarea personalului calificat pentru elaborarea, livrarea, evaluarea, diseminarea succeselor programelor de IEA. De asemenea, prestatorii menționați se confruntă cu o fluctuație ridicată a personalului;
- Deși în legislația actuală sunt prevăzute anumite oportunități pentru susținerea educației non-formale la nivel local, totuși puțini furnizori de educație non-formală valorifică aceste posibilități;
- În multe cazuri infrastructura pe care o posedă prestatorii de IEA nu corespunde cerințelor andragogice moderne, fapt ce contribuie la diminuarea intereselor adulților față de ofertele educaționale de IEA;
- Una dintre cele mai mari probleme în calea realizării educației pentru adulți o reprezintă depășirea atitudinii stereotipe a societății față de educația non-formală ca fiind una secundară, lipsită de importanță și din aceste considerente prestatorii de servicii de IEA se confruntă și cu fenomenul de lipsă a motivației cetățenilor față de programele de IEA.
- Deși sunt în ascensiune tendințele de fortificare a colaborării între prestatorii de servicii de IEA, de realizare a schimburilor de experiență, de diseminare a succeselor și a bunelor practici în IEA, totuși, o accelerare a modernizării acestor procese se solicită stringent pe piața serviciilor IEA;
- Prestatorii de servicii de IEA sunt relativ inerți în realizarea activităților de advocacy și lobby pentru a convinge factorii de decizie să elaboreze și să adopte elemente de politici și acte normative care ar impulsiona procesele de modernizare a IEA în toate localitățile din republică;
- Prestatorii de servicii IEA se confruntă cu dificultăți în recunoașterea programelor non-formale livrate beneficiarilor și certificarea participanților la programele de formare.

Relativ puține instituții/entități de IEA își pot permite acreditarea programelor pe care intenționează să le livreze din cauza costurilor exagerate;

- Unii furnizori de educație non-formală constituie parteneriate cu agenții economici, care au nevoie ca personalul lor să fie instruit, dar nu solicită neapărat programe acreditate în acest scop. Agenții economici sunt mai flexibili decât APL și în achitarea costurilor pentru serviciile de educație non-formală;
- Unii prestatori de servicii IEA consideră că pentru a impulsiona procesul de IEA ar fi necesară constituirea centrelor comunitare multifuncționale de IEA. Cadrele didactice locale pot fi implicate în activitatea acestor centre după o formare suplimentară în domeniul particularităților specifice de educație non-formală a adulților;
- Actualmente nu există un centru național coordonator pentru educația non-formală (de exemplu "Asociația furnizorilor de educație non-formală"), care ar contribui la consolidarea rețelei furnizorilor de educație non-formală pentru adulți, ar facilita procesele de sinergie a eforturilor prestatorilor de educație non-formală pentru modernizarea legislației în domeniul IEA, ar facilita schimburile de experiență între actorii implicați în IEA, ar contribui la identificarea și deschiderea oportunităților de finanțare a furnizorilor de educație non-formală.

3.3. RECOMANDĂRI REFERITOARE LA INSTITUȚIILE PUBLICE, PRIVATE, NON-PROFIT ÎN DOMENIUL IEA DIN MOLDOVA ȘI MĂSURA ÎN CARE ESTE ASIGURATĂ DURABILITATEA OFERIRII EDUCAȚIEI ADULȚILOR DIN ACESTE SECTOARE

În baza constatărilor și concluziilor relevante pentru întrebarea 3 putem formula următoarele recomandări:

1. Perfecționarea cadrului normativ în vederea sporirii susținerii entităților ce livrează servicii de educație non-formală pentru adulți;
2. Perfecționarea politicilor de acreditare a programelor de IEA (inclusiv revizuirea politicilor tarifare) în scopul asigurării drepturilor tuturor entităților de prestare a serviciilor de IEA de a avea acces echitabil la procesele de acreditare a programelor de formare;
3. Solidarizarea furnizorilor de educație non-formală a adulților pentru a constitui un centru național coordonator (de exemplu "Asociația furnizorilor de activități de educație non-formală") pentru educația non-formală, care ar consolida rețeaua prestatorilor de educație non-formală, ar facilita procesele de sinergie a eforturilor prestatorilor de educație non-formală pentru modernizarea legislației în domeniul IEA, ar facilita schimburile de experiență între actorii implicați în IEA, ar contribui la identificarea și deschiderea oportunităților de finanțare a furnizorilor de educație non-formală;
4. Sporirea ponderii formelor de învățământ la distanță pentru IEA și diversificarea platformelor educaționale online pentru a cointeresa mai multe categorii de formabili să acceseze ofertele formative;
5. Oferirea anumitor facilități fiscale prestatorilor de servicii pentru educația non-formală a adulților, susținătorilor financiari ai educației adulților, participanților la programe de formare etc.;

6. Furnizorii de IEA urmează să realizeze activități de identificare a aspirațiilor și necesităților cetățenilor în servicii de IEA și să dezvolte oferte educaționale, ce ar satisface aceste aspirații și necesități, de a promova activ aceste oferte pentru a spori gradul de vizibilitate și pentru a atrage tot mai mulți candidați pentru ofertele elaborate. Furnizorii de IEA urmează să dezvolte strategii de a educa cetățenii în spiritul unei culturi a învățării și de a-i fideliza astfel atât față procesul de IEA, cât și față de prestatorul performant de servicii de IEA;
7. Furnizorii de IEA la nivel local pot eficientiza colaborarea cu APL în vederea susținerii activităților de educație non-formală valorificând recomandările expuse pe pagina web bugetulmeu.md⁴⁸;
8. Furnizorii de educație non-formală trebuie să depună eforturi interne pentru modernizarea proceselor de recrutare a personalului care va dezvolta și livra activitățile de formare. De asemenea se vor identifica oportunități manageriale pentru diminuarea fluctuației personalului;
9. Prestatorii de servicii IEA urmează să modernizeze și infrastructura spațiilor destinate IEA și să echipeze aceste spații cu echipamente moderne, care ar contribui la sporirea eficienței proceselor educaționale;
10. Elaborarea unei platforme educaționale online dedicate IEA și prestatorilor de servicii de IEA. În perspectivă se poate dezvolta strategia de elaborare a unui centru informațional-coordonator în domeniul IEA. Trebuie să fie încurajate și susținute colaborările furnizorilor de IEA din republică cu prestatori de IEA la nivel internațional;
11. Solidarizarea prestatorilor de servicii de IEA și a altor factori cointeresați în vederea planificării, organizării și realizării activităților de advocacy pentru a asigura respectarea drepturilor legitime ale tuturor cetățenilor adulți la o educație performantă pe parcursul întregii vieți;
12. Prestatorii de servicii IEA să diversifice oportunitățile de finanțare și să nu rămână dependenți numai de finanțările din cadrul proiectelor de grant, de exemplu: dezvoltarea și livrarea programelor pentru care beneficiarul ar fi dispus să plătească, fortificarea parteneriatelor reciproc avantajoase cu agenți economici, cu prestatori de servicii în vederea instruirii personalului pe domenii de formare personală sau cultură organizațională, colaborarea cu APL în implementarea proiectelor locale etc.;
13. Realizarea campaniilor de informare pentru sensibilizarea opiniei publice despre învățarea pe tot parcursul vieții și educația pentru adulți. Se va atrage o atenție deosebită campaniilor de promovare orientate spre stimularea motivației pentru IEA în rândul categoriilor care sunt defavorizate din punct de vedere al posibilităților de accesare a programelor de formare. Mediatizarea pe larg a beneficiilor educației non-formale - accesul echitabil la educație trebuie să fie o valoare recunoscută pretutindeni în comunitățile din republică, care conduce la asigurarea bunăstării economice și sociale a comunității.
14. Prestatorii de servicii în domeniul IEA ar trebui să înțeleagă mecanismul economiei de piață prin corelarea cererii cu oferta în prestarea serviciilor. În cazul în care există cererea reală și nu declarativă - atunci se vor dezvolta serviciile care să satisfacă această cerere. Serviciile trebuie să fie calitative. Cel mai bun mecanism de

---

⁴⁸ bugetulmeu.md/685/

verificare a calității este disponibilitatea beneficiarilor de a plăti (fie și parțial) pentru formare;

15. Deoarece administrațiile locale sunt limitate în dreptul de a finanța/achiziționa programe de formare neacreditate, prestatorii de educație non-formală trebuie să se orienteze tot mai ferm și către livrarea de servicii de formare în parteneriat cu instituțiile/companiile private locale, care sunt mult mai dinamice în implementarea inovațiilor de formare a personalului. De asemenea, prin intermediul unor astfel de parteneriate, se poate extinde ponderea educației non-formale livrate diferitor categorii de populație (în special celor din categoriile dezavantajate financiar).

ÎNTREBAREA 4

Ce prevederi din legislația Republicii Moldova și bune practici stabilite pot fi utilizate pentru dezvoltarea structurilor IEA la nivel local? Care sunt cele mai semnificative bariere în acest sens și ce se poate face pentru a le elimina?

4.1. CONSTATĂRI REFERITOARE LA PREVEDERILE DIN LEGISLAȚIE, CARE POT FI UTILIZATE PENTRU DEZVOLTAREA STRUCTURILOR DE IEA LA NIVEL LOCAL, LA BARIERELE ÎN ACEST SENS ȘI LA SOLUȚIILE PENTRU A DEZVOLTA IEA LA NIVEL LOCAL

Analiza informației din actele legislative și normative, precum și interviurile desfășurate cu principalii actori din domeniul IEA ne oferă posibilitatea de a formula constatări relevante pentru această componentă a studiului.

Actele legislative și normative prezentate în capitolele 1 și 2 pot fi aplicate pentru dezvoltarea structurilor IEA la nivel local. După cum s-a menționat anterior, actele respective plasează un puternic accent pe susținerea educației formale și mai puțin pe susținerea în aceeași măsură a educației nonformale a adulților. Ca efect, sunt prevederi ale actelor menționate, care generează anumite dificultăți la constituirea și funcționarea durabilă a structurilor IEA la nivel local:

- APL se ghidează preponderent de actele normative ce permit susținerea financiară a programelor de formare livrate colaboratorilor APL sau instituțiilor subordonate financiar APL;
- Aceste formări pot fi realizate numai în instituții acreditate și conform programelor de studii acreditate. Ceea ce înseamnă, că acești colaboratori vor trebui să plece la studii în localitățile în care activează prestatorii de servicii IEA acreditați și instruirea nu va fi în cadrul unei structuri IEA locale;
- Prevederile menționate se modifică destul de frecvent, sau sunt complexe din punct de vedere juridic, iar atât APL, cât și furnizorii de educație non-formală întâmpină dificultăți în interpretarea acestor prevederi. De aceea preferă să se ghideze de actele normative pe care le cunosc și care se referă la susținerea educației formale, care se livrează de instituții acreditate.

- APL, de facto, evită să achiziționeze serviciile formative ale unei OSC neacreditate la ANACEC, pentru a evita posibile erori și respectiv posibile penalități din partea Cancelariei de Stat, care verifică atent toate categoriile de achiziții publice și intervine prompt în cazul devierii de la politicile stabilite.

Dacă în comunitate există o OSC activă care intenționează să inițieze o structură locală de IEA, este mică probabilitatea ca această OSC să obțină acreditarea pentru programele de formare pe care intenționează să le livreze populației. Sub aspect realist, OSC va putea dezvolta și livra programe de educație nonformală neacreditate în urmă cărora participanții nu vor primi certificate valabile sub aspect financiar și recunoscute de către factorii de decizie (de exemplu, pentru atestarea profesională a cadrelor didactice).

Din interviurile realizate, în marea majoritate a cazurilor reprezentanții APL nu sunt împotriva IEA, dar, totuși, invocă multiple motive pentru lipsa de interes sau operativitate în soluționarea problemelor legate de formarea adulților:

- *”Nu este o prioritate;*
- *Actele normative se modifică destul de des, sunt foarte complicate și uneori incomplete sau contradictorii, din această cauză mai bine să nu ne asumăm riscuri suplimentare;*
- *Lipsa personalului. Personalul APL este supraîncărcat cu sarcini de serviciu tot mai sofisticate;*
- *Volum mare de lucru și confuziile în colectarea, prelucrarea, transmiterea datelor;*
- *Activitățile IEA sunt totuși cronofage, dar colaboratorii APL nu dispun de timp optim pentru a realiza și aceste sarcini, care în opinia colaboratorilor APL, aduc o plusvaloare vizibilă limitată. Deseori, pentru APL este mai prioritar să organizez un târg sau un festival decât un program de formare a adulților;*
- *Fluctuația cadrelor. Din aceste considerente APL sunt cointerestate ca funcționarii să reușească să facă măcar obligațiile vitale ale instituției și în opinia lor IEA nu se regăsește momentan printre aceste responsabilități;*
- *Oricum, educația adulților sunt activități ce solicită o anumită logistică, anumite resurse de care APL nu prea este dispusă să le irosească;*
- *Oamenii oferă prioritate soluționării problemelor cotidiene cu care se confruntă;*
- *Este puțin promovată conceptul de educație non-formală și educația populației în acest spirit;*
- *Pandemia a influențat negativ dezvoltarea oportunităților de educație non-formală deoarece s-au micșorat drastic posibilitățile de a realiza activități interactive în spații închise. Totuși, unii prestatori de servicii de formare a adulților s-au acomodat la situație și au trecut la livrarea activităților pe platforme online. Este mare probabilitatea ca aceste tendințe să se mențină și pe viitor. Din aceste considerente, se recomandă prestatorilor de servicii în educația adulților să se orienteze pe diversificarea oportunităților de livrare a acestor programe inclusiv prin valorificarea TIC;*
- *Exodul masiv al populației active (potențialii beneficiari ai programelor de IEA) din localitățile rurale (în special în perioada aprilie – noiembrie);*

- *Populația care rămâne este preponderent ocupată cu muncile agricole și nu au o motivație pentru programe de IEA nu este pentru ei o necesitate stringentă, deoarece practică o agricultură rudimentară. Aici este câmp pentru dezvoltarea ofertelor educaționale, care ar demonstra beneficiile unei educații non-formale în domeniul agriculturii;*
- *Toate resursele financiare sunt direcționate să acopere unele probleme mult mai prioritate. Chiar și ce ține de educație, aceștia sun alocați pentru educația formală, educarea persoanelor în conformitate cu necesitățile pieței (unele profesii). Iar segmentul non-formal parcă nu e așa de important precum pare;*
- *Cetățenii sunt dispuși să plătească pentru activități de educație formală ce ține de obținerea de diplome de studii, certificate autorizate, care ulterior să le aducă beneficii financiare, materiale sau de carieră;*
- *În mare parte populația din Republica Moldova nu este pregătită să plătească pentru activități de formare non-formală.”*

Intervievații au menționat că în Republica Moldova au fost mai multe tentative de dezvoltare a diferitor structuri de IEA la nivel local cu suportul proiectelor internaționale. Unele din aceste inițiative s-au dovedit a fi nesustenabile imediat după finalizarea proiectelor. Alte inițiative activează, dar tot cu sprijin financiar din granturi. Cele mai durabile inițiative în IEA s-au dovedit a fi inițiativele de formare a companiilor private specializate pe prestarea serviciilor de IEA. Aceste structuri au depus eforturi considerabile pentru asigurarea durabilității, au dezvoltat oferte atractive pentru care beneficiarii sunt disponibili să achite costurile de formare, și-au promovat activ ofertele, au atras clienți motivați, au livrat servicii de calitate, și-au extins ariile de influență. Aceste companii au succese, dar ele nu pot realiza integral dezideratul major al IEA – accesul la IEA pentru toate categoriile de populație.

Prin faptul că populația mai dezavantajată din punct de vedere financiar nu poate să achite serviciile de formare se va agrava și mai mult inegalitatea șanselor la programe de formare și respectiv se va agrava și inegalitatea socială. Cei mai dezavantajați în această situație vor fi locuitorii comunităților rurale, și, în special, a localităților mai îndepărtate de centrele urbane.

În cadrul interviurilor s-a constatat că o dificultate în dezvoltarea structurilor de IEA la nivel local constă și în motivația redusă a populației pentru a solicita și valorifica activități de educație non-formală. În Republica Moldova încă nu este suficient dezvoltată cultura pentru o învățare pe tot parcursul vieții și orice activitate formativă este percepută ca ceva legat de școală. Furnizorii de IEA la nivel local nu realizează suficiente activități de alfabetizare a populației asupra conceptului de învățare pe tot parcursul vieții și în diseminarea succeselor și a bunelor practici de formare a parteneriatelor comunitare orientate spre eficientizarea proceselor de educație nonformală la nivel local. De asemenea, furnizorii de IEA fac puține eforturi în informarea și convingerea factorilor de decizie de a susține procesele de formare a structurilor de IEA la nivel local.

Intervievații au menționat că furnizorii de IEA la nivel local au puține posibilități de a face schimburi de experiență cu parteneri din țările cu o bogată tradiție în IEA și de a transfera practicile de dezvoltare a structurilor de IEA din aceste țări în Republica Moldova.

SOLUȚII POSIBILE PENTRU FORMAREA STRUCTURILOR IEA LA NIVEL LOCAL:

a. Formarea structurii de IEA în cadrul bibliotecii publice din localitate:

Conform Articolului 10 din Legea nr. 160 din 20.07.2017 cu privire la biblioteci⁴⁹:

"bibliotecile sătești, comunale, orășenești, municipale, raionale, își desfășoară activitatea în cadrul unităților administrativ-teritoriale respective". Conform Articolului 5 din aceeași lege, bibliotecile "promovează alfabetizarea și cultura informației, lectura și educația non-formală ... prestează servicii conform necesităților membrilor comunității ... oferă acces egal și nediscriminatoriu la serviciile de bibliotecă tuturor membrilor comunității ... contribuie prin mijloace specifice la procesele de instruire, formare, cercetare". Articolului 17 prevede că "Autoritățile administrației publice locale susțin serviciile de bibliotecă în cadrul unității administrative respective prin: a) instituirea bibliotecilor publice teritoriale; b) asigurarea bibliotecilor publice teritoriale cu spații, mijloace financiare necesare pentru întreținerea edificiilor și spațiilor, achiziționarea și conservarea resurselor informaționale, dezvoltarea serviciilor de bibliotecă, dotarea cu echipamente și tehnologii informaționale, asigurarea securității, salarizarea și formarea profesională continuă a personalului bibliotecii."

Conform Punctului 15 din Regulamentul privind serviciile prestate de bibliotecile publice aprobat prin HG Nr. 24 din 22.01.2020⁵⁰, APL "poate prevedea în regulamentul de organizare și funcționare al bibliotecii și alte servicii de bibliotecă gratuite, cu sau fără includerea lor în lista serviciilor de bază ale bibliotecii". În Anexa 1 la Regulament se stipulează că printre serviciile gratuite oferite de bibliotecă este și "Instruire non-formală în diverse domenii (limbi străine, stil de viață sănătos, cunoaștere personală, dezvoltare economică, antreprenariat, educație financiară, agricultură, educație mediatică) sau privind dezvoltarea altor abilități personale și/sau profesionale, în limitele parteneriatelor încheiate". Bibliotecarii sunt pregătiți în cadrul centrelor biblioteconomice teritoriale (de obicei, bibliotecile raionale) pentru dezvoltarea și livrarea serviciilor de bibliotecă în conformitate cu prevederile Articolului 10 din Legea 160/2017 "Centrele biblioteconomice au următoarele funcții: asigură coordonarea metodologică a activității bibliotecilor publice arondate, organizează formarea profesională continuă a personalului de specialitate.... unele centre biblioteconomice pot avea statut de centru de formare profesională continuă...". Citatele prezentate anterior demonstrează clar, că din punct de vedere legal și normativ, nu există nici un impediment pentru constituirea și menținerea unei structuri funcționale de IEA în cadrul bibliotecilor publice.

În același timp, bibliotecile ca instituție publică nu au suficientă autonomie financiară pentru a-și diversifica oferta. Bibliotecile, casele de cultură, deși au finanțare de la stat, nu pot fi considerate ca structuri durabile atâta timp cât sunt subfinanțate.

b. Formarea structurii de IEA în cadrul instituției educaționale din comunitate:

În conformitate cu prevederile HG Nr. 868 din 08.10.2014 privind finanțarea instituțiilor de învățământ,⁵¹ instituțiile publice de învățământ primar și secundar general sunt finanțate în bază de cost standard per elev. Conducătorul instituției de învățământ este executor de

⁴⁹ <http://www.bnrm.md/files/accesDedicat/Lege-cu-privire-la-biblioteci.pdf>

⁵⁰ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=120175&lang=ro

⁵¹ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=18958&lang=ro

buget, împuternicit cu dreptul de a efectua cheltuieli de la buget în limitele alocațiilor aprobate. Deci, instituțiile de învățământ nu se subordonează financiar APL din comunitate. În acest caz APL nu pot solicita instituțiilor educaționale să realizeze activități de IEA. Și nici directorii instituțiilor educaționale nu pot susține financiar programe de IEA. În același timp, conform Codului Educației, (Articolul 142, lit. d) *APL pot contribui la finanțarea și dezvoltarea bazei materiale a instituțiilor de învățământ din teritoriul administrat*. Deci, APL pot susține dezvoltarea unor spații specializate pentru IEA în cadrul instituțiilor educaționale și echiparea acestora cu accesorii necesare realizării activităților formative. În același timp, din interviurile realizate ca parte a prezentului studiu, instituțiile educaționale sunt, la fel, cointerestate în susținerea inițiativelor APL și de a forma parteneriate durabile cu APL pe diverse domenii.

În conformitate cu Standardele de competență profesională ale cadrelor didactice din învățământul general⁵² *”Cadrele didactice gestionează propria dezvoltare profesională continuă; ...asigură relații de colaborare și respect cu familia și comunitatea dezvoltând parteneriate, ... organizează evenimente interactive cu elevii, părinții și membrii comunității în funcție de interesul, capacitățile și cultura acestora, menite să consolideze relația dintre școală și comunitatea locală și să eficientizeze procesul educațional”*.

Standardele de competență profesională ale cadrelor manageriale⁵³ prevăd că managerii instituțiilor educaționale *”implică ...partenerii în procesul de elaborare participativă a proiectului de dezvoltare a instituției, ...asigură eficacitatea dezvoltării profesionale continue a personalului, promovează în comunitate serviciile educaționale și de voluntariat, ...identifică parteneri din comunitatea locală...”*. De asemenea, Strategia intersectorială de dezvoltare a abilităților și competențelor parentale pentru anii 2016 – 2020, aprobată prin HG Nr. 1106 din 03.10.2016⁵⁴ *”stabilește direcțiile de dezvoltare a educației parentale, ca formă specifică de intervenție specializată pentru organizarea unor programe de formare, dezvoltare și consolidare a abilităților și competențelor parentale ale părinților/reprezentanților legali/persoanelor în grija cărora se află copilul, precum și a viitorilor părinți”*.

În același timp, colectivul didactic este cel mai pregătit pentru a dezvolta, livra, disemina activități de formare a adulților, iar școlile dispun de cele mai relevante spații pentru realizarea activităților de IEA. În baza actelor menționate, este posibil ca APL și prestatorii de educație non-formală la nivel local să stabilească parteneriate funcționale cu instituțiile educaționale. În cadrul acestor parteneriate poate fi abordată și inițiativa de dezvoltare a unei structuri de IEA în cadrul instituției educaționale. La semnarea acordului de parteneriat se vor stipula responsabilitățile asumate de către toți partenerii. Se vor identifica măsuri pentru motivarea și stimularea cadrelor didactice pentru a se dedica proceselor de formare pentru diferite categorii de populație din localitate.

Instituțiile educaționale au regulamentele lor de activitate și restricții ce vin să asigure buna funcționare a instituției, siguranța, sănătatea și viața copiilor. De aceea OSC urmează să identifice beneficii comune și să încheie parteneriate cu instituțiile educaționale pentru a realiza activități de formare în incinta instituției.

---

⁵² https://mecc.gov.md/sites/default/files/standarde_cadre_didactice.pdf

⁵³ https://mecc.gov.md/sites/default/files/standarde_cadre_manageriale.pdf

⁵⁴ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=95476&lang=ro

c. Formarea structurii de IEA în cadrul centrului cultural din comunitate:

Conform Legii culturii, nr. 413 din 27.05.1999⁵⁵, APL este fondator al caselor/centrelor de cultură și din punct de vedere financiar centrele de cultură se subordonează APL: Articolul 22 alin.(2) *”Activitatea organizațiilor de cultură statale și municipale este finanțată de către fondatori, în conformitate cu actele de constituire, într-un volum adecvat pentru fiecare gen de activitate culturală”*. În conformitate cu Articolul 24 alin.(4) *”Autoritățile administrației publice locale pun la dispoziția oamenilor de creație și colectivelor de creație încăperi pentru studiouri, ateliere, precum și alte spații necesare pentru activități culturale, stabilind facilități și reduceri de plată, în conformitate cu actele normative”*. Astfel, în incinta centrelor comunitare de cultură pot fi ușor constituite și menținute centre de IEA. Deoarece centrele de cultură pot să nu dispună de cadre specializate pentru elaborarea și livrarea activităților de IEA, o colaborare cu instituțiile educaționale din comunitate în acest domeniu ar aduce plusvaloare întregii comunități.

d. Formarea structurii de IEA ce se va afla în managementul unei OSC:

OSC-urile pot atrage resurse din cadrul diferitor proiecte sau din activitățile de acumulare de fonduri pentru realizarea activităților de IEA. Deoarece nu toate OSC-urile care activează în localități rurale dispun de spații adecvate pentru realizarea instruirilor, fortificarea parteneriatelor cu instituțiile educaționale, biblioteca, centrul de cultură este recomandabilă.

4.2. CONCLUZII REFERITOARE LA PREVEDERILE DIN LEGISLAȚIE, CARE POT FI UTILIZATE PENTRU DEZVOLTAREA STRUCTURILOR DE IEA LA NIVEL LOCAL, LA BARIERELE ÎN ACEST SENS ȘI LA SOLUȚIILE PENTRU A DEZVOLTA IEA LA NIVEL LOCAL

Următoarele concluzii pot fi formulate în baza constatărilor prezentate mai sus:

- Actele legislative și normative prezentate în capitolele 1 și 2 pot fi aplicate pentru dezvoltarea structurilor IEA la nivel local;
- Deoarece prevederile menționate se modifică destul de frecvent, și/sau sunt foarte complexe din punct de vedere juridic, furnizorii de educație non-formală întâmpină dificultăți în interpretarea acestor prevederi și în valorificarea lor pentru dezvoltarea structurilor de educație non-formală la nivel local;
- Deși în Republica Moldova unele proiecte internaționale au susținut inițiative de constituire a structurilor de IEA la nivel local, nu toate aceste centre au fost sustenabile după finalizarea proiectelor care le-au constituit.
- Furnizorii de educație non-formală a adulților se confruntă cu dificultăți în negocierea cu APL și alți actori comunitari (bibliotecari, cadre didactice, colaboratori ai caselor de cultură, reprezentanți ai ONG-urilor etc.) în dezvoltarea structurilor de IEA la nivel local;
- Actualmente, în comunitățile rurale există posibilități reale de a dezvolta structuri de IEA în parteneriat cu:
  - Bibliotecile publice;
  - Instituțiile educaționale;
  - Centrele culturale;

---

⁵⁵ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=108404&lang=ro

- OSC-urile locale;
  - APL;
  - Etc.
- Deși există unele structuri private de livrare a serviciilor de educație non-formală, marea majoritate a populației din localitățile rurale nu poate beneficia de aceste servicii din cauza costurilor mari pe care le solicită furnizorii privați. Astfel populația rurală devine mai dezavantajată din punct de vedere al accesului la educație pe tot parcursul vieții;
  - Furnizorii de IEA la nivel local nu realizează suficiente activități de alfabetizare a populației asupra conceptului de învățare pe tot parcursul vieții și de motivare a acestora de a susține procesele de formare a structurilor de IEA la nivel local. Din aceste considerente și pasivitatea sau reticența unor cetățeni față de inițiativele de dezvoltare și susținere a structurilor de IEA la nivel local. De asemenea, numai o populație motivată pentru IEA va putea influența APL să promoveze și să implementeze decizii favorabile IEA;
  - La elaborarea unor strategii de dezvoltare a structurilor de IEA în comunități, se va ține cont și de faptul că APL activează în condiții de descentralizare. Conform Articolului 81 alin.(7) din Legea cu privire la administrația publică locală, *este interzisă orice delegare de competențe fără alocarea de surse financiare, necesare pentru a se acoperi costul realizării competențelor respective*. Astfel, primarii nu pot obliga pe nimeni să realizeze activități de IEA fără a oferi suport financiar suplimentar.

4.3. RECOMANDĂRI REFERITOARE LA PREVEDERILE DIN LEGISLAȚIE, CARE POT FI UTILIZATE PENTRU DEZVOLTAREA STRUCTURILOR DE IEA LA NIVEL LOCAL, LA BARIERELE ÎN ACEST SENS ȘI LA SOLUȚIILE PENTRU A DEZVOLTA IEA LA NIVEL LOCAL

O serie de recomandări se desprind în baza concluziilor formulate, acestea fiind prezentate în continuare:

1. Fortificarea competențelor furnizorilor de educație non-formală a adulților la nivel local în înțelegerea, interpretarea, valorificarea prevederilor legale care pot fi utilizate pentru dezvoltarea structurilor de IEA la nivel local;
2. Constituirea unui centru național de asistență juridică pentru furnizorii de educație non-formală la nivel local, care ar oferi consultanță profesionistă furnizorilor respectivi în dezvoltarea structurilor de IEA la nivel local;
3. Fortificarea competențelor furnizorilor de educație non-formală a adulților la nivel local în dezvoltarea unor parteneriate constructive cu APL și cu alți actori comunitari în vederea dezvoltării structurilor de IEA la nivel local;
4. În scopul diminuării inechității de acces la servicii de educație non-formală se recomandă valorificarea mai dinamică a oportunităților existente în comunități pentru constituirea structurilor de IEA și pentru asigurarea durabilității acestora:
  - a. Cu implicarea bibliotecilor publice;
  - b. Cu implicarea instituțiilor educaționale;
  - c. Cu implicarea centrelor culturale;
  - d. Cu implicarea OSC-urilor locale;

- e. Cu implicarea APL;
  - f. Etc.
5. Furnizorii de IEA la nivel local urmează să realizeze activități de alfabetizare a populației asupra conceptului de învățare pe tot parcursul vieții și de motivare a acestora de a susține procesele de formare a structurilor de IEA la nivel local;
  6. Diseminarea mai activă a succeselor și bunelor practici în domeniul IEA pentru a genera o stare de încredere în faptul că IEA este și un beneficiu individual și un beneficiu comunitar. Pot fi identificate multiple forme de organizare a acestor procese de la vizite de studiu, ateliere comune de lucru, publicații imprimare sau digitale comune, conferințe tematice, stagii de informare, evenimente socio-culturale și sportive comune, campanii de promovare a educației non-formale, festivaluri locale etc.

ÎNTREBAREA 5

Ce instrumente de planificare (strategice și financiare) pot fi utilizate de către autoritățile locale și de către partenerii acestora pentru a dezvolta IEA?

5.1. CONSTATĂRI REFERITOARE LA INSTRUMENTELE DE PLANIFICARE CARE POT FI UTILIZATE DE AUTORITĂȚILE LOCALE ȘI DE CĂTRE PARTENERII ACESTORA PENTRU A DEZVOLTA IEA

În continuare sunt prezentate constatările formulate în urma analizei datelor obținute în urma realizării interviurilor cu principalii actori în domeniu. Acestea sunt prezentate ca răspunsuri la Întrebarea 5 a prezentului studiu și formează tablou complex privind instrumentele ce pot fi utilizate de către reprezentanții autorităților locale și de către partenerii acestora pentru dezvoltarea IEA. Astfel:

- Reprezentanții APL, care au fost intervievați în cadrul acestui studiu au menționat că *”pentru dezvoltarea IEA la nivel local este nevoie de anumite resurse financiare. Aceste resurse trebuie să fie incluse în bugetul local.”* Bugetul unei primării este un plan financiar pe o perioadă determinată, care este compus din venituri și cheltuieli prognozate. Acest plan financiar este elaborat în baza unui program de dezvoltare strategică a localității și este orientat spre atingerea unor obiective clar definite. Astfel, în buget sunt reflectate prioritățile de cheltuieli în conformitate cu documentele strategice de dezvoltare a localității, care rezultă din necesitățile și aspirațiile cetățenilor. Conform politicilor de asigurare a transparenței bugetare, autoritățile locale sunt obligate să publice proiectele bugetelor și rapoartele privind executarea acestora. De obicei, proiectele bugetelor locale pot fi găsite pe pagina web a primăriei. În cazul în care aceste documente nu sunt publicate, cetățenii au dreptul să ceară accesul la bugete în conformitate cu prevederile legislației referitoare la accesul la informație. Proiectele de buget se elaborează de către specialiștii din cadrul APL în perioada iunie – septembrie a fiecărui an. Ulterior, în perioada septembrie – octombrie, proiectul de buget este supus audierilor publice, la care sunt invitați să participe toți membrii comunității și factorii cointeresați în modernizarea comunității. În cadrul audierilor publice cetățenii pot veni cu anumite completări asupra proiectului de buget, care să reflecte mai deplin necesitățile și aspirațiile lor. După audierile publice proiectul de buget se redactează și se prezintă spre examinare primarului comunității. Primarul comunității examinează proiectul bugetului elaborat și, cel târziu la data de 1 noiembrie, printr-o dispoziție, îl prezintă spre aprobare consiliului local. Consiliul Local examinează proiectul bugetului local în două lecturi (într-un interval de cel mult 5 zile). Deciziile privind aprobarea bugetului local se adoptă cu votul majorității consilierilor aleși. Consiliul local aprobă bugetul local pe anul bugetar următor cel târziu la data de 15 decembrie a anului în curs. Bugetele unităților administrativ-teritoriale, aprobate de către autoritățile reprezentative și deliberative respective (consilii sătești, orașenești, raionale) și rectificările la aceste bugete sunt date publicității în mod obligatoriu. Deci, furnizorii de IEA pot veni cu propuneri de includere în bugetul local a resurselor pentru activități de IEA. Dar aceste solicitări

trebuie să fie bine argumentate și să aibă susținerea membrilor comunității. De facto, furnizorii de IEA încă dețin competențe modeste în a se implica activ și argumentat în audierile publice pentru a include în bugetele locale resurse pentru susținerea IEA la nivel local și sunt puține inițiative în acest sens.;

- De asemenea, conform Articolului 17 alin.(2) și alin.(3) din Legea finanțelor publice și responsabilității bugetar financiare, „*pe parcursul anului bugetar în curs nu pot fi puse în aplicare decizii care conduc la reducerea veniturilor și/sau majorarea cheltuielilor bugetare, dacă impactul financiar al acestora nu este prevăzut în buget, iar stabilirea prin alte acte normative decât legea/decizia bugetară anuală a unor sume sau cote procentuale din buget sau din produsul intern brut destinate anumitor domenii, sectoare sau programe nu se admite*”.
- În interviuri intervievații au menționat că *”APL dezvoltă planuri strategice de dezvoltare ale comunităților pe perioade de 3-5 ani. Planurile strategice sunt elaborate în cadrul atelierelor de planificare, ce se realizează conform orarului stabilit de APL.”* Atelierele de planificare strategică, au un caracter participativ și incluziv și trebuie să asigure prezența intereselor tuturor membrilor comunității. La ele sunt invitați reprezentanți ai tuturor membrilor comunității. În planurile strategice sunt reflectate direcțiile de dezvoltare strategică a comunității, deduse din necesitățile și aspirațiile de dezvoltare ale cetățenilor. De obicei, aceste aspirații sunt orientate spre *„alimentarea cu apă, reparația drumurilor, școlilor, grădinițelor, canalizării, iluminat etc.”* Planurile strategice sunt supuse audierilor publice, după care se redactează. Planurile strategice se aprobă prin decizia consiliilor locale. Planurile strategice nu sunt documente rigide pe o perioadă de 3-5 ani. Ca urmare a factorilor de schimbare, pot apărea noi condiții, care să necesite o reflectare complementară în planurile strategice. La inițiativa anumitor factori cointeresați, pot fi propuse rectificări sau completări pentru planurile strategice. Aceste propuneri sunt analizate în cadrul ședințelor consiliilor locale. Consilierii decid dacă este rațional de rectificat sau de completat planul strategic;
- Articolul 8 din Legea 436/2006 privind administrația publică locală⁵⁶ prevede clar că *în problemele de interes local care preocupă o parte din populația unității administrativ-teritoriale pot fi organizate, cu această parte, diverse forme de consultări, audieri publice și convorbiri, în condițiile legii. Proiectele de decizii ale consiliului local se consultă public, în conformitate cu legea, cu respectarea procedurilor stabilite de către fiecare autoritate reprezentativă și deliberativă a populației unității administrativ-teritoriale de nivelul întâi sau al doilea, după caz”;*
- Intervievații au menționat că *”furnizorii și beneficiarii de IEA dețin competențe relativ modeste în a participa competent la atelierelor de planificare strategică și de a convinge audiența și consilierii să includă componente de IEA în planurile strategice de dezvoltare a comunităților. De asemenea, sunt relativ modeste și inițiativele furnizorilor și aspiranților/beneficiarilor de IEA de a propune rectificări/completări referitoare la susținerea IEA în planurile strategice adoptate anterior”;*
- Intervievații au menționat că în comunități sunt prezente și diferite stereotipuri depășite ce se referă la includerea activităților de IEA în planurile strategice și în bugetele locale: *”acum nimeni nu are timp pentru învățare”, ”avem alte lucruri mult*

---

⁵⁶ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=95089&lang=ro

mai importante”, ”lipsa unor oferte interesante și utile”, ”activitățile de învățare sunt pentru copii la școală”, ”activitățile respective nu sunt de folos” etc. În pofida acestor stereotipuri, totuși avem o sporire a interesului cetățenilor față de participarea în activități de formare și acești cetățeni sunt disponibili să susțină inițiativele de includere a componentelor de susținere a IEA în planurile strategice și în bugetele localităților”;

- *Intervievații au menționat că ”furnizorii de IEA nu dețin competențe suficiente pentru a realiza activități eficiente de advocacy pentru a influența APL să includă activități de dezvoltare a IEA în planurile strategice și în bugetele locale”;*
- *Intervievații au menționat că ”actualmente se realizează puține activități de educație a cetățenilor în spiritul culturii învățării pe tot parcursul vieții, ca oamenii să conștientizeze beneficiile IEA pe termen lung și să dorească să se implice în activități de susținere a inițiativelor de includere în planurile strategice și în bugetele locale a componentelor referitoare la dezvoltarea IEA”;*
- *Intervievații au menționat că ”furnizorii de IEA nu și-au creat o tradiție de a participa activ la ședințele consiliilor locale și de a se face auziți în cadrul acestor ședințe. Din aceste considerente, atunci când furnizorii respectivi vin cu inițiative de includere a componentelor de dezvoltare a IEA în planurile strategice și în bugetele locale, deseori nu au o susținere suficientă”;*
- *Intervievații au menționat că ”și alte instituții din comunitate dezvoltă planuri strategice: instituțiile educaționale, bibliotecile, centrele culturale, ONG-urile etc. Promotorii IEA ar putea participa la atelierele de dezvoltare a acestor planuri și de a include în ele elemente de IEA. În parteneriat cu alte instituții, companii pot fi identificate și resurse pentru realizarea activităților de IEA”;*
- *Intervievații au menționat că ”furnizorii de IEA nu sunt destul de proactivi în diseminarea succeselor și a bunelor practici de includere a componentelor de dezvoltare a IEA în planurile strategice, planurile curente și bugetele. Pot fi găsite exemple pentru acest context pe pagina web <http://bugetulmeu.md/685/>”.*

5.2. CONCLUZII REFERITOARE LA INSTRUMENTELE DE PLANIFICARE CARE POT FI UTILIZATE DE AUTORITĂȚILE LOCALE ȘI DE CĂTRE PARTENERII ACESTORA PENTRU A DEZVOLTA IEA

Constatările prezentate mai sus ne determină să formulăm următoarele concluzii, relevante pentru Întrebarea 5 a prezentului studiu:

- Legislația și actele normative în vigoare (analizate în cadrul componentelor 1 și 2) asigură dreptul furnizorilor de IEA să vină cu inițiative de includere în bugetele locale a resurselor pentru susținerea IEA la nivel local;
- Cadrul normativ existent oferă posibilități furnizorilor și beneficiarilor de IEA să participe la activitățile de elaborare, rectificare, completare a planurilor strategice și a bugetelor locale;
- Furnizorii de IEA dețin relativ modeste competențe în argumentarea fermă a necesităților de includere în bugetele locale a resurselor pentru susținerea IEA în cadrul audierilor publice referitoare la proiectul de buget pentru anul viitor;

- Bugetele locale sunt dezvoltate în conformitate cu aspirațiile de dezvoltare incluse în planurile de dezvoltare strategică a comunităților;
- Conform legislației și actelor normative, planurile strategice ale comunităților sunt dezvoltate în cadrul atelierelor de lucru, procesele de elaborare a planurilor strategice sunt transparente și incluzive, cetățenii pot veni cu propuneri referitoare la includerea în planul strategic a componentelor de susținere a IEA la nivel local;
- Actualmente, furnizorii de IEA dețin relativ modeste competențe de a participa activ și de a convinge participanții la atelierelor de elaborare a planurilor strategice și la audierile publice ale acestor planuri de a include în planurile strategice componente referitoare la susținerea IEA la nivel local;
- Deși în comunități mai persistă stereotipuri depășite referitoare la importanța IEA și la necesitățile de includere a activităților de susținere a IEA în planurile strategice, totuși se observă o tendință tot mai accentuată de interes a cetățenilor față de diferite forme de IEA;
- Furnizorii de IEA nu realizează suficiente activități de advocacy pentru a influența APL să includă în planificarea strategică și în bugetele locale componente de dezvoltare a IEA;
- Nu se realizează suficiente activități de educație a cetățenilor în spiritul culturii învățării pe tot parcursul vieții, ca oamenii să conștientizeze beneficiile IEA pe termen lung și să dorească să se implice în activități de susținere a inițiativelor de includere în planurile strategice și în bugetele locale a componentelor referitoare la dezvoltarea IEA;
- Din cauza faptului că furnizorii de IEA nu se implică activ în ședințele consiliilor locale, ei deseori au puțină susținere când lansează inițiative de includere a componentelor de dezvoltare în IEA în planurile strategice și în bugetele locale;
- În fiecare comunitate există și alte instituții care dezvoltă planuri strategice și planuri de curente de activitate: instituțiile educaționale, bibliotecile, centrele culturale, ONG-urile etc. la care ar putea să participe furnizorii de IEA și să propună componente de dezvoltare a IEA;
- Furnizorii de IEA nu sunt destul de proactivi în diseminarea succeselor și a bunelor practici de includere a componentelor de dezvoltare a IEA în planurile strategice, planurile curente și bugetele locale.

5.3. RECOMANDĂRI REFERITOARE LA INSTRUMENTELE DE PLANIFICARE CARE POT FI UTILIZATE DE AUTORITĂȚILE LOCALE ȘI DE CĂTRE PARTENERII ACESTORA PENTRU A DEZVOLTA IEA

Următoarele recomandări, relevante pentru Întrebarea 5 a prezentului studiului, pot fi formulate în baza concluziilor prezentate mai sus:

1. Modernizarea proceselor de dezvoltare a bugetelor din cadrul APL în vederea direcționării mai multor resurse pentru dezvoltarea IEA;

2. Fortificarea capacităților APL de a facilita procesele de implicare a furnizorilor și beneficiarilor IEA în activitățile de elaborare, rectificare, completare a planurilor strategice și a celor curente precum și a bugetelor locale;
3. Fortificarea colaborării dintre APL, furnizorii de IEA și cetățeni în vederea implicării constructive a acestor actori comunitari în procesele de planificare ale APL și în susținerea inițiativelor de IEA la nivel local;
4. Fortificarea competențelor furnizorilor de IEA pentru a participa constructiv la atelierele de elaborare a planurilor strategice (conform orarului APL) și de a include în aceste planuri componente referitoare la dezvoltarea IEA;
5. Fortificarea competențelor furnizorilor de IEA în dezvoltarea inițiativelor de rectificare/completare anuală a planurilor strategice cu componente de dezvoltare a IEA, de participare activă la dezbaterile publice pe seama acestor rectificări/completări, de implicare în procesele de luare a deciziilor de aprobare a acestor inițiative; de elaborare și aprobare a bugetelor locale, care au loc anual în perioada iunie - octombrie;
6. Furnizorii de IEA trebuie să-și dezvolte o tradiție de a participa activ la ședințele deschise ale consiliilor locale pentru a se face auziți și a fi credibili atunci când lansează inițiative de includere a componentelor de IEA în planurile strategice și în bugetele locale;
7. Participarea activă a furnizorilor de IEA la atelierele de planificare strategică și curentă a instituțiilor din comunitate: instituțiile educaționale, bibliotecile, centrele culturale, ONG-urile etc. și includerea componentelor referitoare la dezvoltarea IEA în planurile acestor instituții. În parteneriat cu alte instituții, companii pot fi identificate oportunități și resurse mai semnificative pentru realizarea activităților de IEA;
8. Fortificarea competențelor furnizorilor de IEA în diminuarea tendințelor de rezistență la includerea componentelor pentru IEA în planurile strategice și în bugetele locale;
9. Fortificarea competențelor furnizorilor de IEA pentru sensibilizarea populației asupra importanței IEA, pentru a coaliza membrii comunităților în jurul conceptului de IEA și de a realiza activități de advocacy pentru includerea componentelor de IEA în planurile strategice și în bugetele locale;
10. Solidarizarea furnizorilor de IEA și a aspiranților la activități de IEA în vederea realizării activităților de advocacy pentru a influența APL să ia decizii favorabile în vederea respectării drepturilor tuturor cetățenilor din comunitate la oportunități de învățare pe tot parcursul vieții;
11. Furnizorii de IEA trebuie să realizeze activități de educație a cetățenilor în spiritul culturii învățării pe tot parcursul vieții, ca oamenii să conștientizeze beneficiile IEA pe termen lung și să dorească să se implice în activități de susținere a inițiativelor de includere în planurile strategice și în bugetele locale a componentelor referitoare la dezvoltarea IEA;
12. Eficientizarea proceselor de diseminare a succeselor și a bunelor practici de includere a componentelor de dezvoltare a IEA în planurile strategice, planurile curente și bugetele locale. În acest scop se poate de valorificat și exemplele expuse pe pagina web <http://bugetulmeu.md/685/>;

13. Constituirea unui centru coordonator al furnizorilor de IEA, care ar oferi asistență furnizorilor de IEA la nivel local în vederea includerii în planurile strategice, în planurile curente și în bugetele locale a activităților de dezvoltare a IEA la nivel local.

CONCLUZII GENERALE

Următoarele concluzii generale pot fi formulate în baza realizării prezentului studiu:

1. În Republica Moldova s-au înregistrat progrese semnificative în elaborarea și implementarea mecanismelor legislative, de politici și financiare care susțin învățarea și educația adulților. Însă educația adulților nu trebuie să se limiteze doar la formarea abilităților de încadrare în câmpul muncii. Fiecare cetățean ar trebui să-și poată satisface nevoile de dezvoltare economică, socială și personală;
2. Legislația și reglementările actuale ale Republicii Moldova susțin autoritățile locale în extinderea gamei de programe de educație formală a populației. Însă autoritățile locale au relativ puține oportunități legislative și normative de a susține în egală măsură și extinderea gamei de programe de educație non-formală;
3. În Republica Moldova există deja o rețea impresionantă de entități publice, private, non-profit care oferă programe de formare a adulților. Însă majoritatea acestor entități sunt orientate spre livrarea programelor de educație formală, cu o anumită alocare de resurse și cu o anumită asigurare a durabilității din partea autorităților (inclusiv pentru acreditarea instituțiilor și a programelor livrate), în timp ce entitățile ce dezvoltă și livrează programe de educație non-formală sunt dezavantajate din punct de vedere al accesului la resurse din partea autorităților;
4. Teoretic există oportunități pentru dezvoltarea structurilor de IEA la nivel local (preponderent pentru educația formală). Însă, acest deziderat este destul de greu de realizat de prestatorii de educație non-formală din cauza anumitor restricții stipulate în acte legislative;
5. Deși procesele de planificare sunt declarate deschise la nivel de comunitate, se realizează cu implicarea cetățenilor și în baza studiilor necesităților cetățenilor, totuși, în ele se își găsesc o reflecție modestă activitățile de educație non-formală a adulților, deoarece încă avem o cultură relativ modestă de abordare a educației pe tot parcursul vieții ca un bun comunitar și ca o condiție pentru îmbunătățirea progresivă a vieții socio-culturale și economice din comunitate;
6. Se simte lipsa unei structuri naționale ce ar facilita procesele de sinergie a eforturilor depuse de prestatorii de educație non-formală în modernizarea progresivă a educației non-formale în Republica Moldova, ar acorda asistență informațională/formativă prestatorilor de educație non-formală în dezvoltarea și livrarea activităților la nivel local, ar contribui la solidarizarea prestatorilor de educație non-formală pentru a realiza activități de advocacy pentru asigurarea respectării drepturilor legitime ale cetățenilor la educație non-formală de calitate, ar facilita procesele de diseminare a succeselor și a bunelor practici de educație non-formală pe plan național și internațional.

RECOMANDĂRI GENERALE

În final, venim cu o listă de recomandări generale, relevante pentru toate aspectele prezentului studiu:

1. Modernizarea mecanismelor legislative, de politici, financiare și de guvernanță în domeniul educației adulților pe componentele formală și non-formală;
2. Perfecționarea legislației și reglementărilor actuale în vederea susținerii și stimulării autorităților locale de a extinde gama de programe de educație non-formală la nivel de comunitate pentru a spori accesibilitatea populației la astfel de servicii;
3. Perfecționarea legislației și reglementărilor actuale în vederea susținerii entităților ce dezvoltă și livrează programe de educație non-formală (inclusiv la asigurarea durabilității acestora);
4. Perfecționarea legislației și reglementărilor actuale în vederea facilitării proceselor de dezvoltare a structurilor de educație non-formală la nivel local;
5. Sensibilizarea factorilor de decizie la nivel local asupra importanței de a include în planurile de activitate și în bugetele locale activități de educație non-formală (în special pentru categoriile dezavantajate ale populației), implicarea mai activă a prestatorilor de educație non-formală în procesele de planificare la nivel comunitar și în educarea populației în spiritul valorilor educației pe tot parcursul vieții. Cetățenii bine instruiți reprezintă premisa de bază a unei dezvoltări durabile, o componentă importantă în dezvoltarea economică și democratică a societății.
6. Formarea unei structuri naționale, după modelul Asociației Europene pentru Educația Adulților (AEEA), ce ar facilita procesele de sinergie a eforturilor depuse de prestatorii de educație non-formală în modernizarea progresivă a educației non-formale în Republica Moldova, ar acorda asistență informațională/formativă prestatorilor de educație non-formală în dezvoltarea și livrarea activităților la nivel local, ar contribui la solidarizarea prestatorilor de educație non-formală pentru a realiza activități de advocacy pentru asigurarea respectării drepturilor legitime ale cetățenilor la educație non-formală de calitate, ar facilita procesele de diseminare activă a succeselor și a bunelor practici de educație non-formală pe plan național și internațional.

BIBLIOGRAFIE

1. RECOMANDAREA CONSILIULUI EUROPEI din 22 mai 2018 privind competențele-cheie pentru învățarea pe tot parcursul vieții (Text cu relevanță pentru SEE) [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0604\(01\)&from=EN](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0604(01)&from=EN)
2. Financing adult learning and education. The way forward - what works, how and why? https://www.academia.edu/45621828/Financing_adult_learning_and_education_The_way_forward_what_works_how_and_why
3. Cercetarea „Evaluarea situației educației non-formale a adulților în Republica Moldova” <https://sociopolis.md/cercetarea-evaluarea-situatiei-educatiei-non-formale-a-adultilor-in-republica-moldova-1>
4. FINANȚAREA DIRECTĂ A ORGANIZAȚIILOR SOCIETĂȚII CIVILE DE CĂTRE STAT ÎN REPUBLICA MOLDOVA <http://ivcmoldova.org/wp-content/uploads/2018/09/Finantarea-directa-a-OSC-in-RM.pdf>
5. Ghid de analiză a bugetului local <https://www.expert-grup.org/ro/biblioteca/item/1832-ghid-de-analiza-a-bugetului-local>
6. CALEA INCERTĂ SPRE CALIFICAREA ADULȚILOR O analiză a inegalităților de învățare pe tot parcursul vieții în Republica Moldova <https://eef.md/index.php?pag=news&id=926&rid=1490&l=ro>
7. Thematic Working Group on "Financing Adult Learning" Final Report https://epale.ec.europa.eu/sites/default/files/2013_twg_financing_al_final_report.pdf
8. Manifesto for Adult Learning in the 21st century: The Power and Joy of Learning https://eaea.org/wp-content/uploads/2019/04/eaea_manifesto_final_web_version_290319.pdf
9. RAPORT: OPORTUNITĂȚILE MEDIULUI ONLINE PENTRU EDUCAȚIA ADULȚILOR. CARTEA ALBĂ <http://www.progressfoundation.ro/raport-oportunitatile-mediului-online-pentru-educatia-adultilor-carte-alba/>
10. Centre de învățare pentru adulți - cheie a dezvoltării. Provocări și factori de succes. ed. Maja Avramovska, Esther Hirsch, Beate Schmidt-Behlau, DVV International, 2017
11. Educația europeană a adulților în afara UE, Uwe Gartenschlaeger (coord.), DVV International, 2010